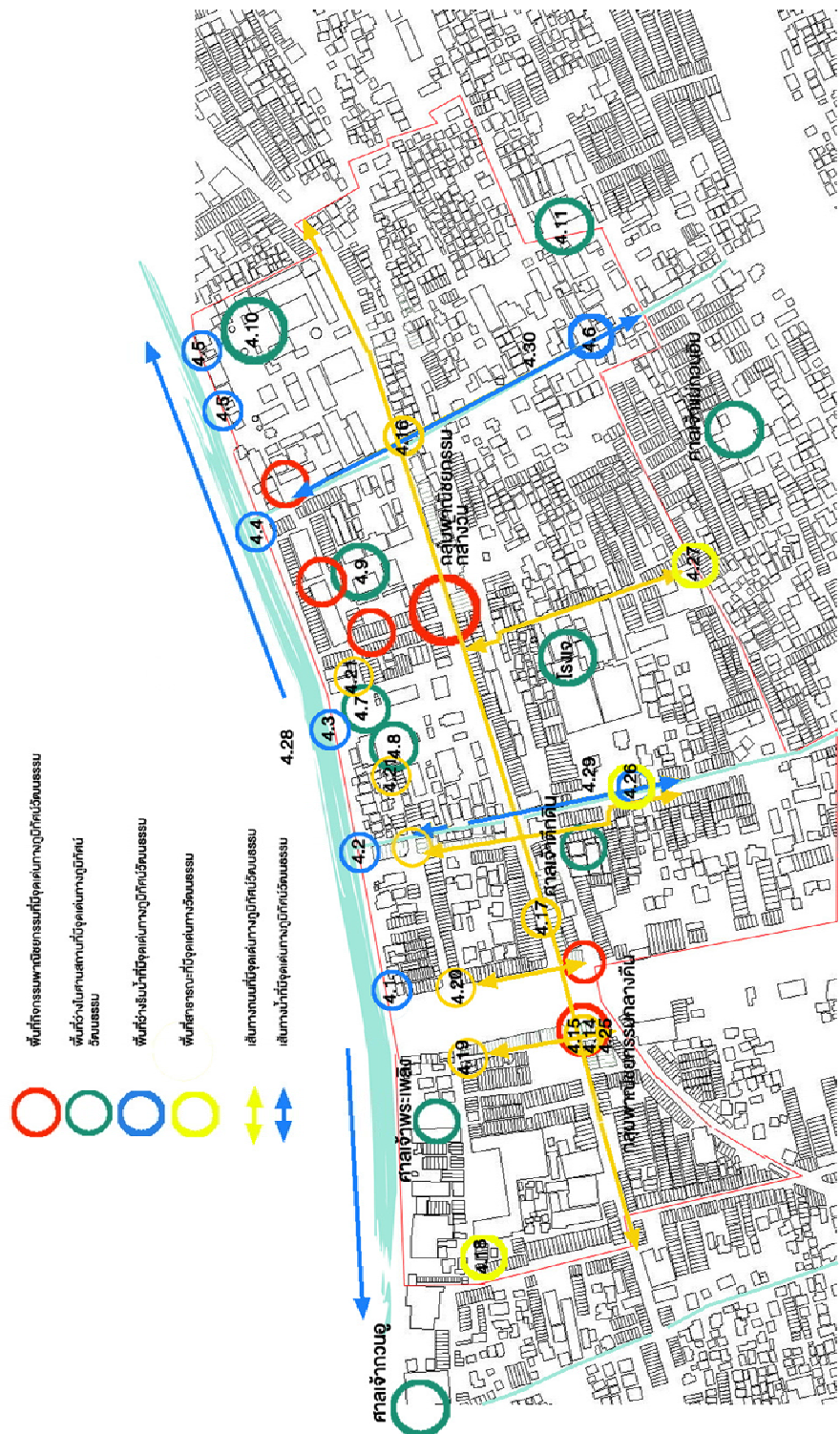

แผนที่ 4.5 แสดงตำแหน่งที่วาง เส้นทางคมนาคม และสถานที่มีกิจกรรมเรื่องเล่าสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สำคัญของตลาดพลู

ในยุคสมัยกรุงธนบุรีนั้นพื้นที่ย่านตลาดพลูยังคงมีความสำคัญชัดเจนมากยิ่งขึ้นเป็นรูปแบบตลาดริมน้ำที่สำคัญ และปรากฏรูปแบบและชนิดของอาคารที่หลากหลายมากกว่ายุคก่อนหน้า ที่ชัดเจนที่สุดได้แก่ อาคารจำพวกวัดวาอารามทั้งแบบไทยประยุกต์และแบบจีน สำหรับสถาปัตยกรรมรูปแบบอื่นซึ่งเกิดขึ้นตามความเจริญของชุมชนต่างก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันตามอิทธิพลและสภาพเศรษฐกิจสังคมในแต่ละยุคสมัย อาทิเช่น การตัดถนน หรือการพัฒนาของตลาดบก ก่อให้เกิดรูปแบบอาคารที่สำคัญซึ่งยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะการสร้างตึกแถว ตึกแถวรุ่นแรกๆในย่านตลาดเป็นอาคารโครงสร้างไม้ที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบเรียบง่าย เป็นอาคารชั้นเดียว ซึ่งอาคารกลุ่มนี้ ได้แก่ ห้างแถวไม้ถนนตลาดพลู ซ้ำทางคลองบางสะแกไป

ภาพที่ 4.37 ตึกแถวไม้ชั้นเดียว บางสะแก

อย่างไรก็ตาม เมื่อย้ายราชธานีมาอยู่ที่ฝั่งพระนคร พื้นที่ย่านตลาดพลูยังคงมีความสำคัญชัดเจนมากยิ่งขึ้นเป็นรูปแบบตลาดริมน้ำที่สำคัญและเป็นจุดถ่ายเปลี่ยนกระจายสินค้า ทำให้ปรากฏรูปแบบและชนิดของอาคารที่หลากหลายมากกว่ายุคก่อนหน้า อาคารในย่านตลาดพลูจึงประกอบไปด้วย บ้านพักอาศัย อาคารพาณิชย์กรรมกึ่งพักอาศัย สถาปัตยกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.4.1 บ้านพักอาศัย

- เรือนไทย

เรือนไทยประเพณีที่มีเอกลักษณ์แบบบ้านเรือนไทยเดิมที่เป็นหลังคาจั่วชั้นมีบันลุม ฝาไม้ปะกน พบในบริเวณซอยทางเข้ามัสยิดสวนพลู เป็นเรือนแฝด พบในซอยข้างคลองสำเหร่และวัดโพธิ์นิมิตร

ภาพที่ 4.38 บ้านพักอาศัยประเภทเรือนไทย

- สถาปัตยกรรมไทยประดับด้วยไม้ฉลุลายแบบเรือนขนมปังขิง

บ้านไม้ 2 ชั้น อยู่หลังตึกแถวริมถนนตลาดพลู โครงสร้างครึ่งตึกครึ่งไม้ รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบไทยผสมกับเรือนขนมปังขิงที่มีลายฉลุไม้ที่สวยงาม หลังคาทรงจั่วยื่นปีกนกทั้ง 4 ด้าน แบบไทยประเพณี ผนังหน้าจั่วมีลายปูนปั้นคล้ายสัญลักษณ์ประจำตระกูลหรือหน่วยงาน สันหลังคามีปูนปั้นปิด เชิงชายมีลวดลายฉลุรอบอาคาร ผนังชั้นล่างก่ออิฐถือปูน เสาชั้นบนเป็นหินอ่อน ช่องลม ลูกกรง ราวระเบียงเป็นไม้แกะสลักอย่างละเอียดงดงามด้านหน้ามีบันไดขึ้นโรงทานขนาดใหญ่ คล้ายเป็นที่ว่าราชการที่ต้องรับรองคนเข้าออกอย่างเป็นทางการที่ชั้นสอง ด้านหน้าต่อจากชานมา เป็นประตูบานเฟี้ยม 3 ช่วงเสา ด้านข้างของตึกใหญ่ทั้ง 2 ข้างมีอาคารแยกไปเป็นหอคอยชั้นชั้น 3 เป็นหลังคาปั้นหยา ด้านขวาได้พังทลายลงมาแล้ว ด้านหลังมีมุขตรงกลาง บางอาคารมีมุขหน้าเป็นจั่วที่ตัดยอด มีเชิงชายเป็นไม้แกะสลัก ฝาไม้ตีเกล็ด แนวนอน และแนวตั้ง หน้าต่างเป็นบานไม้ บานประตูเป็นบานเฟี้ยมมีช่องลมมีลายไม้แกะสลัก หน้าต่างยาวถึงพื้น

ภาพที่ 4.39 บ้านพักอาศัยแบบไทยผสมกับเรือนขนมปังขิง

- บ้าน 2 ชั้น รูปแบบเรือนขนมปังขิง

บ้านไม้สองชั้นโดยชั้นล่างมีทั้งเป็นโครงสร้างไม้ ครึ่งตึกครึ่งไม้ หรือปูนทั้ง 2 ชั้น หลังคาปั้นหยา มีมุขยื่นหลังคาจั่ว หรือจั่วตัดแนวนอน หน้าต่างสูงจากพื้น ประมาณ 80-90 เซนติเมตร

ภาพที่ 4.40 บ้านพักอาศัย 2 ชั้น รูปแบบเรือนขนมปังขิง

- บ้าน 2 ชั้น รูปแบบเรียบง่าย

บ้าน 2 ชั้น มีโครงสร้างไม้ หรือครึ่งตึกครึ่งไม้ มีหลังคาจั่วแบบบ้าน ไม่ชันมาก ผนังไม้ตีเกล็ด

ภาพที่ 4.41 บ้านพักอาศัย 2 ชั้น คอนกรีตผสมไม้

4.2.4.2 อาคารพาณิชย์กรรมกึ่งพักอาศัย

- เรือนแถวไม้

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นดั้งเดิมได้แก่ เรือนแถวไม้ 2 ชั้น เป็นไม้ทั้งหลัง ชั้นล่างประกอบไปด้วย ประตู ไม้บานเฟี้ยม ผนังไม้ตีเกล็ด ชั้นบนเป็นผนังไม้ตีเกล็ด มีหน้าต่างระบายอากาศแนวตั้ง แผ่นผังด้านล่างที่ออก หันสู่ถนนแบ่งด้วยประตูไม้บานเฟี้ยม มีช่องระบายอากาศอยู่เหนือประตู เหนือผนังชั้นสองได้ขยายคาเป็นคอสองทำเป็นช่องลมเพื่อช่วยในการระบายความอบอ้าวภายในเรือน ได้แยกพื้นที่ส่วนพักอาศัยและค้าขาย ขาดจากกัน โดยให้พื้นที่สำหรับการค้าอยู่ด้านล่างและพื้นที่พักอาศัยอยู่ด้านบนโดยมีความสูงของชั้นล่าง ค่อนข้างมากเพื่อให้พื้นที่ชั้นล่างเป็นพื้นที่ค้าขายโดยเฉพาะส่วนด้านหลังเป็นที่ทำกิจกรรมต่างๆ อาทิ ครีว ที่พักผ่อน ที่รับประทานอาหาร ห้องน้ำ ฯลฯ ในขณะที่ชั้นบนทำเป็นที่พักอาศัยและเก็บของ

เรือนร้านค้าพื้นถิ่นเหล่านี้มีลักษณะเรียบง่าย หลังหัวมุมหลังคาจะเป็นทรงปั้นหยา มุงสังกะสีในปัจจุบัน แต่เดิมสันนิฐานว่าเป็นกระเบื้องว่าวมาก่อน เรือนร้านค้าเหล่านี้เป็นเรือนที่สร้างขึ้นเพื่อเน้น

ประโยชน์ใช้สอยในการประกอบกิจกรรมเพื่อการค้าโดยตรง ลักษณะการจัดพื้นที่ใช้สอยจึงแตกต่างจากอาคารประเภทเรือนพักอาศัยอื่นๆ เรือนแถวไม้ที่พบได้หลายแห่ง แต่ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ คือ โรงน้ำปลาเข้าเต็กเซ็ง และเรือนแถวไม้ถัดมา ในซอยเทอดไท 16 ซ้ำคลองบางน้ำชน

ภาพที่ 4.42 เรือนแถวไม้

- ตึกแถวค้าขายรูปแบบนีโอคลาสสิก

ตึกแถวก่ออิฐสูง 2 ชั้นเป็นตึกแถวยุคแรกของย่านตลาดพลูสร้างเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยเป็นรูปแบบผสมผสานเป็นลักษณะเรือนพักอาศัยถึงร้านค้าคือใช้อยู่อาศัยและทำมาค้าขายไปพร้อมๆ กัน เป็นตึกแถวยาวติดต่อกันหลายคูหา แต่ละคูหาหน้าแคบและลึก ชั้นล่างมีชายคาไม้ยาวตลอดแนว ชั้นบนมีหน้าต่างช่องเดียวรูปทรงแบบตะวันตกมีบัวประดับด้านบนหน้าต่างและด้านล่างหน้าต่างเป็นทับหลังลายปูนปั้นมีการเจาะลายฉลุช่องระบายอากาศเหนือช่องหน้าต่าง ลวดลายประดับเป็นลักษณะเป็นลายปูนปั้นเรียบง่ายทรงเหลี่ยม

บริเวณหลังคามีชายคายื่นมาเล็กน้อยประดับบัวปูนปั้นได้ชายคาหลังคา กันสาดหลังหลังเป็นไม้มุงด้วยสังกะสี โครงสร้างอาคารเป็นผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผารูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ผนังอาคารใช้อิฐแดงแบบจีนก่อเป็นผนังรับน้ำหนัก ใต้ไม้เป็นคาน ตง พื้น รวมไปถึงโครงสร้างหลังคาไม้ ประกอบด้วยคานไม้พาตรระหว่างกำแพงรับน้ำหนักเป็นโครงสร้างพื้น ใต้เสาไม้แล้วก่ออิฐฉาบปูนทับเพื่อส่วนเสริมในกำแพงรับน้ำหนักที่กันระหว่างแต่ละคูหา ประตูเป็นบานวงกบ กรอบบานประตูบานเพี้ยมไม้รูปทรงอาคารเป็นหลังคาทรงจั่ว ทรงปั้นหยาตรงหัวมุม แต่ในส่วนรายละเอียดได้มีการเปลี่ยนแปลงทรุดโทรมตามสภาพเช่น มีการเปลี่ยนบานประตูจากบานเพี้ยมไม้แบบเดิมเป็นประตูเหล็กพับมากกว่าครึ่งของ

คูหาที่มีผู้เช่าอยู่อาศัยบางรายเปลี่ยนหน้าต่างบานไม้รูปแบบบานเปิดคู่เป็นบานกระຈก มีการต่อเติมอาคารในเนื้อที่หลังบ้านของแต่ละคูหาอย่างไร้ระเบียบ

ภาพที่ 4.43 ตึกแถวค้าขายสูง 2 ชั้นรูปแบบนีโอคลาสสิก

- ตึกแถวค้าขายรูปแบบตะวันตกผสมจีน

อาคารตึกแถวก่ออิฐถือปูนสอง และสามชั้น หลังคาคอนกรีตเรียบมีการยื่นแผ่นคอนกรีต ระเบียง และกันสาด มีลวดลายราวลูกกรงระเบียงหลอกคอนกรีตเป็นลวดลายเฉพาะแบบตะวันตกผสมจีนประยุกต์ มีหลังคาปีกนกและเสาค้ำยัน เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก โดยใช้ระบบเสา-คาน มีความสูงประมาณ 2-3 ชั้น ชั้นล่างเป็นที่ทำการค้า ส่วนชั้นสองใช้เป็นที่พักอาศัยอาคารที่เป็นสองชั้น หลังคาตาดฟ้าเรียบมีลูกกรงคอนกรีตมาหล่อเป็นลายลักษณะเฉพาะของย่านนี้ ซึ่งอาคารกลุ่มนี้ ได้แก่ อาคารตึกแถวในซอยเทอดไท 8 และถนนตลาดพลู

ภาพที่ 4.44 ตึกแถวค้าขายรูปแบบตะวันตกผสมจีน

- ตึกแถวปูนสมัยใหม่

สร้างสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นจำนวนมากที่สร้างก่อนและหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482-2488) ภายหลังสงคราม บ้านเมืองเกิดความเสียหาย รวมทั้งเกิดความ ฝืดเคืองทางเศรษฐกิจบ้านเมืองได้รับการบูรณะและมีการขยายตัวของเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ สถานที่ค้าขายและอยู่อาศัย มีความต้องการอาคารประเภทดังกล่าวเป็นจำนวนมากแต่ต้องทำอย่าง ประหยัด ทำให้รูปแบบของงานสถาปัตยกรรมโดยรวมได้เปลี่ยนไปเป็นแบบสากลมากขึ้นคือลดรายละเอียด รูปแบบที่ได้รับอิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตกจากอดีต เช่นการใช้ซุ้มโค้ง ลวดลายปูนปั้นอย่างตะวันตก การลดความชันของหลังคา การลดการประดับตกแต่งอาคารให้น้อยและเรียบง่ายมากขึ้นแปรเปลี่ยนไปเป็น ลักษณะผสมอิทธิพลโมเดิร์นมากขึ้น

ตึกแถวในช่วงสมัยนี้เป็นอาคารก่ออิฐสูง มีรูปแบบด้านหน้าอาคารเรียบง่ายไม่เน้นการตกแต่ง มีเฉพาะกันสาดบังฝน หน้าต่างบานกระຈักมีกรอบไม้สูงจากพื้น ในย่านตลาดพลู มีทั้งที่สูง 2-3 ชั้น แต่ส่วนใหญ่แล้วถูกสร้างแบบ 2 ชั้น โดยทั่วไปมีขนาดกว้าง 4.00 เมตร ลึก 12.00-16.00 เมตร มีการควบคุม รูปแบบของตึกแถวด้วยกฎหมายประกอบกับอิทธิพลของสถาปัตยกรรมโมเดิร์นที่ได้เข้ามาก่อนหน้านี้ทำให้ ตึกแถวที่สร้างกันทั่วไปแตกต่างจากตึกแถวในยุคก่อนที่ส่วนมากเป็นการออกแบบก่อสร้างเฉพาะแห่ง เปลี่ยนเป็นมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่คล้ายคลึงกันไปหมด โดยมักเป็นอาคารเกลี้ยงๆปราศจากการ ตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นอย่างที่เคยทำกันมาก่อน อันเนื่องมาจากการพยายามสร้างให้มีรูปแบบที่ประหยัด ตามสภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ หลังคาจั่วและหลังคาเพิงหรือทรงหมาแหงนที่ลาดเอียงไปทางด้านหลังของ อาคาร ถูกบังด้วยแผงบังหลังคา (Parapet) ที่เป็นผนังก่ออิฐฉาบปูน โครงสร้างหลักของอาคารอย่างเสา คาน รวมทั้งส่วนประกอบอื่นของอาคารอย่างกันสาด ชายคา เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก และเนื่องจากการใช้ โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก จึงทำให้สามารถออกแบบให้มีองค์ประกอบที่เบาบางลง ลักษณะเป็นอาคาร ก่ออิฐ มีรูปแบบด้านหน้าอาคารเรียบง่ายไม่เน้นการตกแต่ง มีเฉพาะกันสาดบังฝน

ภาพที่ 4.45 ตึกแถวปูนสมัยใหม่

สำหรับเรือนร้านค้าในระยเวลานี้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับเรือนพักอาศัยในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งได้แก่ ลักษณะของหลังคาที่มุงลาดเอียงลดลง โดยทั่วไปมุงของหลังคาจะแตกต่างกันไปตามวัสดุมุงหลังคา ถ้าใช้กระเบื้องขนาดเล็กเช่นกระเบื้องซีเมนต์ มักใช้มุงหลังคาชั้นประมาณ 25-30 องศา ถ้ามุงด้วยกระเบื้องแผ่นใหญ่เช่น กระเบื้องแอสเบสตอสซีเมนต์ชนิดลูกฟูกลอนเล็กหรือลอนคู่ซึ่งเริ่มมีการผลิตขึ้นในช่วงระยะเวลานี้มักใช้มุงที่มีความเอียงลาดน้อยลงมากมาลำดับ ตั้งแต่ 25 องศา จนถึง 10 องศา หน้าในเรือนทั่วไปเป็นหน้าต่างบานเปิดคู่ มีทั้งบานเกล็ด บานกระทุ้งไม้ และหน้าต่างลูกฟูกกระจกในกรอบไม้ เหนือช่องหน้าต่างมักใช้ช่องระบายอากาศเป็นบานเกล็ดไม้หรือกระจกฝ้าติดตาย ในช่วงระยะเวลานี้เรือนพักอาศัยและเรือนร้านค้ามีการตกแต่งประดับประดาน้อยลงกว่าช่วงก่อนๆที่ผ่านมา ลวดลายปูนปั้นประดับผนังและการใช้ไม้ฉลุตกแต่งหน้าจั่วและชายคาไม่เป็นที่นิยมนำมาใช้ เพราะไม่เหมาะกับสภาพเศรษฐกิจอาคารไม้ใช้ทั้งฝาไม้ดีทางแนวนอน เช่น ดีเข้าลิ้นบังใบหรือดีซ้อนเกล็ดชนมุม ต่อมามีฝาไม้ทางนอนและทางตั้งผสมกัน

ภาพที่ 4.46 เรือนร้านค้าและพักอาศัยยุคใหม่

4.2.4.3 สถาปัตยกรรม และองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

รูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบ และเป็นของดั้งเดิมในย่านตลาดพลูยังมีอาคารสาธารณะได้แก่

- ศาลารูปแบบไทยเดิม ได้แก่ ศาลาวัดราชคฤห์ วัดโพธิ์นิมิตร โดยศาลาในวัดจะเป็นแบบไทยประเพณี มีหลังคาจั่วยื่นเป็นปีกนกรอบด้าน

- ศาลาทำเรือภิมรย์ภักดี เป็นศาลาไม้ฉลุหน้าจั่วและช่องลดอั้งดงาม สีเขียวอ่อนมีลวดลายฉลุแบบขนมปังขิง ซึ่งเริ่มนิยมและสร้างในสมัยปลายรัชกาลที่ 5 ตั้งอยู่ริมคลองบางหลวงด้านหน้าวิหารวัดอินทาราม เคยเป็นท่าเรือแม่ลของพระยาภิมรย์ภักดีในอดีต ลักษณะเป็นโครงสร้างหลังคาหน้าจั่ว 2 ตอนมุงด้วยกระเบื้องดินเผา (ทำใหม่) มีค้ำรับฉลุลวดลายหลังคาด้านหน้าและหลังมีทวยหู่ข้างใต้ชายคาฉลุลวดลายอยู่ตรงมุมหัวเสากับคานข้างบนรับน้ำหนักชายคาที่ยื่นออกมาคลุมส่วนที่เป็นระเบียงนั่งพักคอย มีเสารับน้ำหนักประดับด้วยลวดลายขนมปังขิงไปประดับอาร์ชโค้งบริเวณด้านเข้าออกทั้ง 2 ข้างอันเป็นลักษณะอิทธิพลของสถาปัตยกรรมจากตะวันตก สร้างด้วยไม้มีการฉลุค้ำรับที่หน้าจั่วกับเชิงหลังคาอย่างละเอียด

ภาพที่ 4.47 ท่าเรือแม่เหล็กของพระยาภิรมย์ภักดี (ซ้าย) และศาลาท่าน้ำรับเสด็จ (ขวา)

- ศาลาแบบสมัยใหม่ เช่น ศาลาท่าเรือตลาดพลู ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาเรียบ

ภาพที่ 4.48 ศาลาท่าเรือตลาดพลู

- อาคารโรงงาน เช่น โรงสีเก่าง่วนไถ่ ตั้งเป็นโครงสร้างไม้ขนาดใหญ่
- สะพานข้ามคลองต่างๆ ที่มีรูปแบบเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก แต่มีลวดลายบ้าง มีรูปแบบแปลกตาออกไป คือสะพานสมบูรณ์ ข้ามคลองสำเหร่ จากตลาดวัดกลางมาวัดอินทาราม ที่เป็นแผ่นเหล็กทั้งชิ้นทำเป็นป้ายสะพาน

ภาพที่ 4.49 สะพานสมบุญ

- ศาลเจ้าเป็นอาคารแบบจีน เช่น ศาลเจ้าพ่อพระเพลิงเก่า

4.3 สรุปข้อมูลภูมิทัศน์วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมบริเวณย่านตลาดพลู และการเลือกสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าเพื่อเขียนแบบเก็บข้อมูล

4.3.1 พัฒนาการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมในย่านตลาดพลู

ตลาดพลูในอดีตนั้นสันนิฐานได้ว่าเป็นพื้นที่ชุมชนตั้งแต่สมัยอยุธยา เมื่อมีการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาโดยเป็นพื้นที่ มีชุมชนของชาวสวนตามแนวคลองย่อยที่ไปในทางตะวันตก และได้เพราะมีวัดสำคัญ 3 วัดคือ วัดมอญ วัดกลาง และวัดอิน ตั้งแต่ก่อนตั้งกรุงธนบุรี บ้านเรือนไทยในพื้นที่คลองแถบนี้จึงเป็นรูป แบบบ้านสวน และมีตลาดน้ำในบริเวณที่คลองบางหลวงตัดกับคลองย่อยต่างๆ เพราะเป็นที่ชาวสวนนำผลไม้ และผลิตผลการเกษตรเข้ามาขายได้ เรือนไทยในย่านนี้จึงสะท้อนชุมชน ในยุคแรกตั้งแต่ก่อนตั้งกรุงธนบุรี มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งหาได้น้อย เหลือเพียงในซอยเข้ามัสยิดสวนพลู และริมคลองสำหรับ วัดโพธิ์นิมิตร เท่านั้น

ต่อมาเมื่อมีการตั้งกรุงธนบุรีขึ้นเป็นเมืองหลวง ตั้งพระราชวังในพื้นที่ปากคลองบางหลวงกับแม่น้ำเจ้าพระยา ชุมชนริมคลองจึงมีมากขึ้นเนื่องจาก มีข้าราชการไพร่พลทั้งไทยและจีนและผู้คนที่กวาดต้อนมา เช่น มอญ และมุสลิม เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่ม และต่อมาคนจีนน่าจะเข้ามาเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องการแรงงาน ในการผลิตน้ำตาลในพื้นที่ภาคตะวันตกของสยามในสมัยรัชกาลที่ 3 จนถึงรัชกาลที่ 4 มีการขุดคลองภาษีเจริญเพิ่มอีก เพื่อขนน้ำตาลเข้าเมืองหลวง ตลาดพลูจึงเป็น ที่พักสินค้าและแรงงานที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ภาคตะวันตก ทั้งน้ำตาล และพืชผลอื่นๆ จนมีตลาดริมน้ำขนาดใหญ่ สันนิฐานว่าเริ่มมีการสร้างเรือนแถวไม้มากขึ้นในช่วงนี้เพราะการค้าขายตัว มีความต้องการที่อยู่อาศัยมากขึ้น เริ่มมีเครื่องจักรเข้ามาช่วย ในการผลิตน้ำตาล สีข้าวและเลื่อยไม้ ทำให้สร้างอาคารได้เร็วขึ้น เรือนแถวไม้ริมน้ำจึงสะท้อนเอกลักษณ์ตลาดพลูที่เป็นตลาดน้ำยุครุ่งเรืองได้ โดยยังพบอยู่ริมคลองย่อย ในย่านต่างๆ ของฝั่งธนบุรี

เมื่อมีการเปิดประเทศขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างทางรถไฟผ่านย่านตลาดพลู ยิ่งเป็นการส่งเสริมการค้า ในตลาดพลู เรือนแถวไม้ยิ่งมีมากขึ้นตามแนวถนนตลาดพลูทางใน และทางรถไฟ ในปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 5 และช่วงรัชกาลที่ 6 บ้านเรือนของคหบดี และข้าราชการบริพารเริ่มเปลี่ยนรูปแบบ ไปเป็นบ้านไม้หรือครึ่งตึกครึ่งไม้ หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องว่าวมีลายฉลุไม้แบบขนมปังขิง โดยได้รับอิทธิพลตะวันตก เมื่อมีการขนส่งทางบก คือ รถไฟจากมหาชัยทำให้สินค้าทางทะเลเข้ามาถึงตลาดพลู ตึกแถวก่ออิฐถือปูนแบบนีโอคลาสสิก และรูปแบบตะวันตกผสมจีน จึงถูกสร้างในซอยที่เชื่อมทางรถไฟและถนนตลาดพลู และพื้นที่ริมน้ำเข้าด้วยกัน ในปัจจุบันคือซอยเทอดไท 18, 20, 25 และ 27

เมื่อมีถนนเทอดไทในสมัยรัชกาลที่ 7 ริมถนนน่าจะยังเป็นเรือนแถวไม้ในระยะเริ่มแรก เพราะยังมีเรือนแถวไม้ตามถนนวุฒากาศ ที่สร้างในเวลาต่อมาไม่นานจนถึงปัจจุบัน เมื่อการค้าเจริญทางบกมากขึ้น ตึกแถวก่ออิฐถือปูนสมัยใหม่จึงเข้ามาแทนที่เรือนแถวไม้ริมถนน และทางรถไฟ จนถึงปัจจุบันเปลี่ยนเป็นตึกแถวแบบใหม่ เกือบหมดรูปแบบสถาปัตยกรรมของบ้านหลังคาปั้นหยาแบบเรือนขนมปังขิง ตึกแถวก่ออิฐถือปูนแบบนีโอคลาสสิก จึงเป็นตัวแทนตลาดพลูยุคหัวเลี้ยวหัวต่อที่เปลี่ยนเป็นตลาดบกได้

ตลาดพลู สมัย รัชกาลที่ 1-3

ชุมชน ตลาดริมน้ำ ในเครื่อง่ายคูคลองบางหลวง-คลองด่าน-คลองบางขุนเทียน

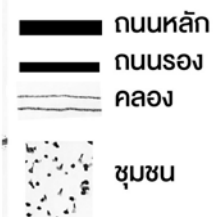
ตลาดพลู สมัย รัชกาลที่ 4 ชุมชนตลาดริมน้ำขยายตัวมากขึ้น

เพราะ คลองภาษีเจริญเชื่อมต่อการค้าขายกับภาคตะวันตกมากขึ้น

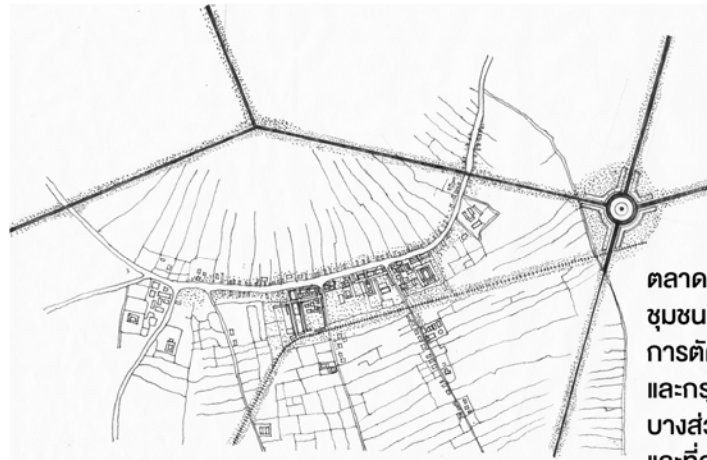

ตลาดพลู สมัยรัชกาลที่ 5-6 ชุมชนตลาดริมน้ำยังขยายตัวต่อเนื่อง

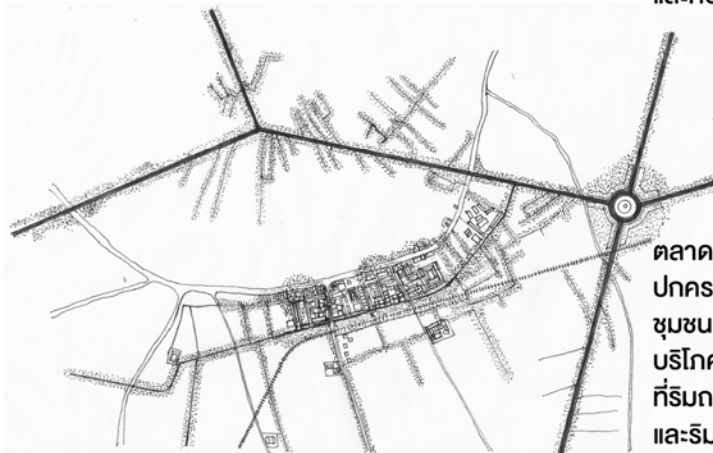
เพราะเชื่อมต่อกับเครือข่ายรถไฟไปภาคใต้และตะวันตกที่มหาชัย โดยมีตึกแถวรูปแบบนีโอคลาสสิกและรูปแบบตะวันตกผสมจีน สร้างขนานไปกับตลาด

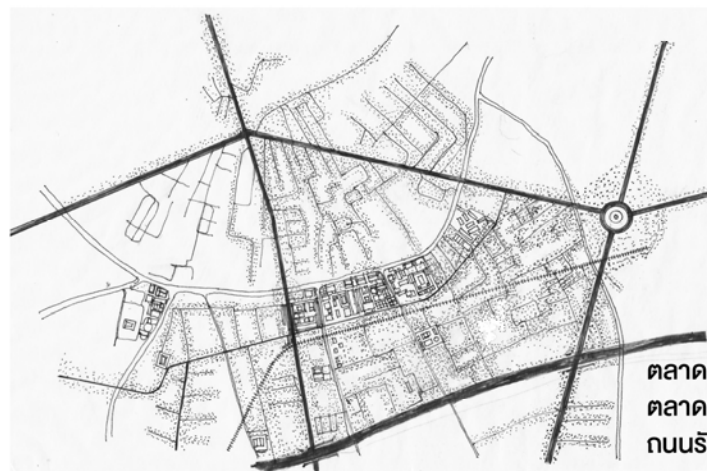
แผนที่ 4.6 แสดงลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ตลาดพลู สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
รัชกาลที่ 3 ถึง รัชกาลที่ 6

ตลาดพลูในสมัย รัชกาลที่ 7
ชุมชนตลาดริมน้ำลดลง เนื่องจากมี
การตัดเครือข่ายถนน เชื่อมต่อภาคใต้
และกรุงเทพฯ คือ ถนนเพชรเกษม การค้า
บางส่วนย้ายมาที่ตลาดวงเวียนใหญ่
และที่อยู่อาศัยย้ายมาริมถนนแทน

ตลาดพลูในสมัย หลังเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง
ชุมชนตลาดริมน้ำลดลง หลังจากการ
บริโภคมหากิจกฤตหมาย การค้าย้ายมา
ที่ริมถนนเทอดไท คงเหลือแค่ตลาดพลู
และริมน้ำวัดราชคฤห์และตลาดวัดกลาง

- ถนนหลัก
- ถนนรอง
- คลอง
- ชุมชน

ตลาดพลูหลังการตัดถนนรัชดาภิเษก
ตลาดพลูถูกรื้อสร้างสะพานลอย
ถนนรัชดาภิเษก กิจกรรมการค้าเหลือแค่
ตลาดวัดกลางและริมถนนเทอดไทหน้าวัด
บริเวณรอบสะพานลอยรัชดาภิเษก

แผนที่ 4.7 แสดงลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ตลาดพลู สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง รัชกาลที่ 7 ถึง ปัจจุบัน

4.3.2 สรุปวิเคราะห์จุดเด่นทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของตลาดพลู

จากแผนที่แสดงจุดเด่นทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของตลาดพลูนั้น เห็นได้ชัดว่าย่านที่มีองค์ประกอบ ทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ชัดเจนคือ จุดตัดระหว่างถนนหลักทั้ง 2 เส้นทาง (ตลาดพลูทางในและเทอดไท) กับพื้นที่ที่มีกิจกรรมสำคัญทั้งทางพาณิชย์กรรมและประเพณี โดยมีพื้นที่ คือ

4.3.2.1 บริเวณปากซอยเทอดไท 27 ต่อกับซอยเทอดไท 20 มีกิจกรรมการค้า ขายอาหารกลางคืน หน้าตึกแถวแบบนีโอคลาสสิกภายในซอย โดยมีเจ้าเก่าแก่คือบะหมี่นายเก้า ซึ่งมีเครื่องรีดเส้นบะหมี่ในบ้าน

4.3.2.2 บริเวณสี่แยกตลาดพลู ซอยเทอดไท 18 ตัดกับถนนตลาดพลูเป็นที่รวมพล จบงานพิธี ในการจัดขบวนแห่สิ่งโต ตามเทศกาลต่างๆ และมีตึกแถวแบบตะวันตกผสมจีนตั้งอยู่ คือ ร้านครัวบางหลวงที่ตึกแถว 3 ชั้นหุ้มม หลังตึกแถว นั้น เป็นบ้านทรงไทยตกแต่งด้วยไม้ฉลุลายแบบเรือนขนมปังขิง อยู่ด้วย 1 หลังและบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ หลังคาปั้นหยาตกแต่งด้วยไม้ฉลุลายขนมปังขิง อีก 2 หลัง

4.3.2.3 บริเวณสี่แยกก่อนข้ามสะพานคลองบางน้ำจืด ซอยเทอดไท 16 ตัดกับถนนตลาดพลู มีอาคารโรงน้ำปลา เข้าเต็กเซ่ง ซึ่งเรือนแถวไม้ยาว หลังคาปั้นหยาห้องหุ้มมทั้งสองฝั่ง เป็นร้านขายของชำ มีคูหาสุตท้ายเคย เป็นที่ทำการไปรษณีย์ในอดีต

4.3.2.4 กลุ่มอาคารไม้ริมคลองบางน้ำจืด ในซอยเทอดไท 16 และข้ามถนนเทอดไท เข้าซอยเทอดไท 23 ซึ่งเป็นกลุ่มบ้าน เรือนแถวไม้ ที่พักอาศัย โดยมีบ้านครึ่งปูนครึ่งไม้หลังคาปั้นหยา รูปแบบเรือนขนมปังขิง อยู่ด้วย 2 หลัง แต่ไม่มีกิจกรรมการค้าขายใดๆ ที่สำคัญ

4.3.2.5 กลุ่มตึกแถวซอยเทอดไท 12 ต่อเนื่องกับย่านบริเวณ ตลาดวัดกลาง เป็นย่านการค้าสำคัญ มีกิจกรรมการค้า ที่หนาแน่น และการแสดงสินค้าในร้านเป็นเอกลักษณ์สำคัญของย่าน แต่อาคารเป็นตึกแถวรูปแบบสมัยใหม่ ไม่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

บริเวณที่มีความสำคัญทางประเพณีทางศาสนาที่โดดเด่นสำคัญมี 3 แห่ง คือ

- บริเวณริมแม่น้ำและหน้าพระวิหารสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพื้นที่ที่รองรับกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และการค้าที่เข้ามาจากตลาดวัดกลางในยามเช้า นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรม ของผู้มีจิตศรัทธามากราบไหว้บูชา พระเจดีย์ และพระบรมรูปจำลองของพระเจ้าตากอย่างหนาแน่นตลอดวัน โดยมีการใช้งาน ต่อเนื่องถึงลานหน้าพระอุโบสถของวัดด้วย เนื่องจากมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเกี่ยวข้องกับของพระมหากษัตริย์ ภูมิทัศน์พื้นที่ว่างภายในของวัดอินทาราม จึงมีความสำคัญระดับชาติ

- บริเวณริมแม่น้ำหน้าพระอุโบสถและหน้าพระปรมาภิไธยพระยาพิชัยดาบหัก เป็นพื้นที่ที่ชุมชนรอบวัดได้ใช้ ตลอดทั้งวันในชีวิตประจำวันตั้งแต่เช้า โดยเป็นตลาดและที่จอดรถให้ตลาดวัดกลางในยามเช้า นอกจากนี้ยังรองรับ การประกอบพิธีกรรมของผู้มีจิตศรัทธาในการกราบไหว้บูชาพระยาพิชัยที่พระปรมาภิไธย และพระรูปจำลองของพระยาพิชัยดาบหัก เนื่องจากมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ ภูมิทัศน์พื้นที่ในวัดราชคฤห์ จึงมีความสำคัญระดับชาติ

- บริเวณศาลารับเสด็จและต้นโพธิ์ ริมน้ำวัดโพธิ์นิมิตร์ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยเกี่ยวข้องกับการเสด็จทอดกฐิน ของล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 แต่ไม่มีการใช้งานกับชุมชนมากนัก จึงมี

แผนที่บ้านเรือนแถวและสิ่งก่อสร้างเก่าแก่ในชุมชนย่านตลาดพลู

95

อาคารเหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในจุดสำคัญทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมแต่กลับไม่อยู่รวมกับพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของกิจกรรมทางพาณิชย์กรรม และการแสดงสินค้าที่ต้องถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอีกแบบหนึ่งซึ่งจับต้องไม่ได้ มีเพียงตึกแถวครึ่งปูนครึ่งไม้รูปแบบนีโอคลาสสิก และแบบตะวันตกผสมจีน ในซอยเทอดไท 27 เพียงแห่งเดียวที่อยู่ในย่านกิจกรรมการค้า คือ ย่านขายอาหารเวลากลางคืน แต่ในช่วงเวลากลางวันปิด จึงได้เลือกทำการเขียนแบบ VERNADOC อาคารที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมในบริเวณทั้ง 5 กลุ่มนี้ คือ ถนนตลาดพลูทางในและถนนเทอดไทและซอยเทอดไทที่เชื่อมต่อถนนและท่าเรือเข้ากับรางรถไฟ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการอนุรักษ์ ต่อไปในอนาคตและเขียนแบบ Isometric ของย่านตลาดพลูทั้งย่าน เพื่อสร้างแผนที่วัฒนธรรมขึ้นมา โดยมีอาคารที่เขียนแบบ VERNADOC ทั้งหมด 10 แห่ง ดังนี้

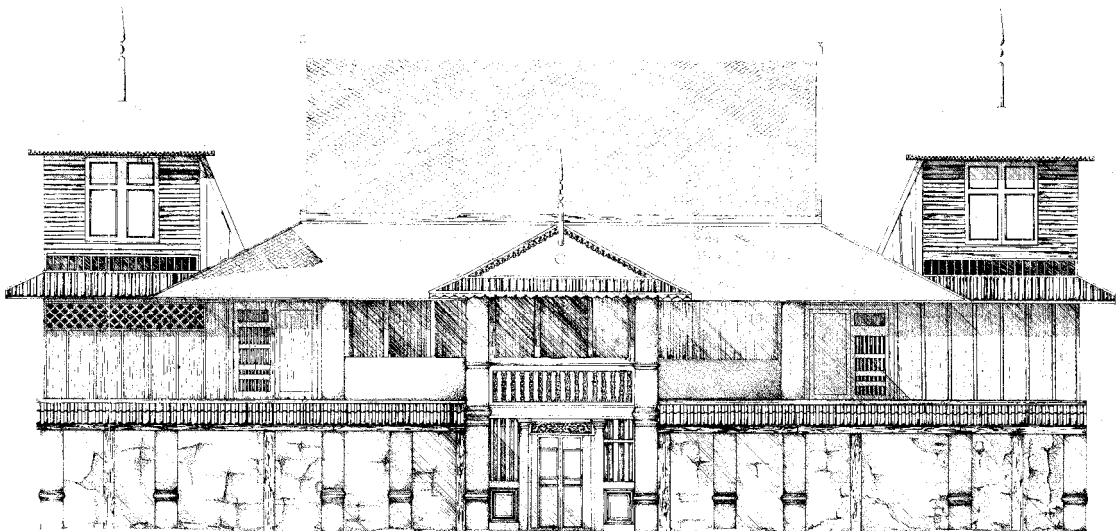

แผนที่ 4.9 แสดงกลุ่มอาคารที่ทำการเขียนแบบอนุรักษ์VERNADOC เก็บไว้

1. บ้านไม้เก่า ธนบุรีเอธานอล เลขที่ 61/1-61/3 ถนนตลาดพลู

รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบไทยที่มีการตกแต่งลายฉลุไม้ที่สวยงามแบบเรือนขนมปังขิง เป็นอาคาร 2 ชั้นอยู่หลังตึกแถวริมถนนตลาดพลู โครงสร้างครึ่งตึกครึ่งไม้ มีหลังคาทรงจั่วยื่นปีกนกทั้ง 4 ด้าน แบบไทย ประเพณี ผนังหน้าจั่วมีลายปูนปั้นสัญลักษณ์ประจำตระกูล สันหลังคามีปูนปั้นปิด เชิงชายมีลวดลายฉลุรอบ อาคาร ผนังชั้นล่างก่ออิฐถือปูน เสาชั้นบนเป็นหินอ่อน ช่องลม ลูกกรง ราวระเบียงเป็นไม้แกะสลักอย่างละเอียดงดงามด้านหน้ามีบันไดขึ้นโถงชานขนาดใหญ่ คล้ายเป็นที่ว่าราชการที่ต้องรับรองคนเข้าออกอย่างเป็นทางการที่ชั้นสอง ด้านหน้าต่อจากชานมา เป็นประตูบานเฟี้ยม 3 ช่วงเสา ด้านข้างของตึกใหญ่ทั้ง 2 ข้างมีอาคารแยกไปเป็นหอคอยชั้นชั้น 3 เป็นหลังคาปั้นหยา ด้านขวาได้พังทลายลงมาแล้ว ด้านหลังมีมุขตรงกลาง สภาพปัจจุบัน ทรุดโทรมมากเพราะอาคารถูกปิดร้าง ไม่ได้ใช้งาน ปูนปั้นกรอบหลังคา ไม้เชิงชาย และปิดลอนที่มีลวดลาย ได้ผุพังลงมากเกือบหมด

ประวัติโดยสังเขป บ้านของคุณฤทธิบุรี รักกุศล โดยเป็นบ้านไม้เก่าทรงปั้นหยา สร้างโดยอาทัง คุณพ่อของคุณย่า ชื่อ นายต่า เป็นคนจีนแซ่ลิ้ม เป็นคนหบดีที่ค้าขายจนร่ำรวย คุณปู่ คือ ร้อยโทแซม รักกุศลซึ่งเป็นลูกเขยคนโต นั้นรับราชการเป็นทหารมหาดเล็ก ต่อมาถึงรุ่นคุณพ่อของคุณฤทธิบุรี คือ เกสัชรสายนัด รักกุศล เป็นเกสัชรที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ เช่นกัน ทำให้มีลิขสิทธิ์ สูตรเครื่องดื่มหลายชนิด และมีกิจการค้าขายเอทานอลให้กับหน่วยงานรัฐ และเอกชน คือบริษัท บางแคเอทานอล และธนบุรีเอทานอล จนถึงปัจจุบัน ในบริเวณบ้านยังมีบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ทรงปั้นหยา อีกสองหลังซึ่งสร้างในเวลาใกล้เคียงกัน โดยมีลวดลายคล้ายกัน โดยมีญาติในสกุล บุญยมานพ ซึ่งเป็นทายาททางลูกชายนายต่า อยู่อาศัย และอีกหลังเป็นของ พลโทธงชัย วิภัติภูมิประเทศ ซึ่งเป็นหลานนายต่า โดยที่คุณแม่ เป็นลูกคนสุดท้องของนายต่า ซึ่งแต่งงานกับพลตรีพระวิภัติภูมิประเทศ เจ้ากรมแผนที่ทหารบก

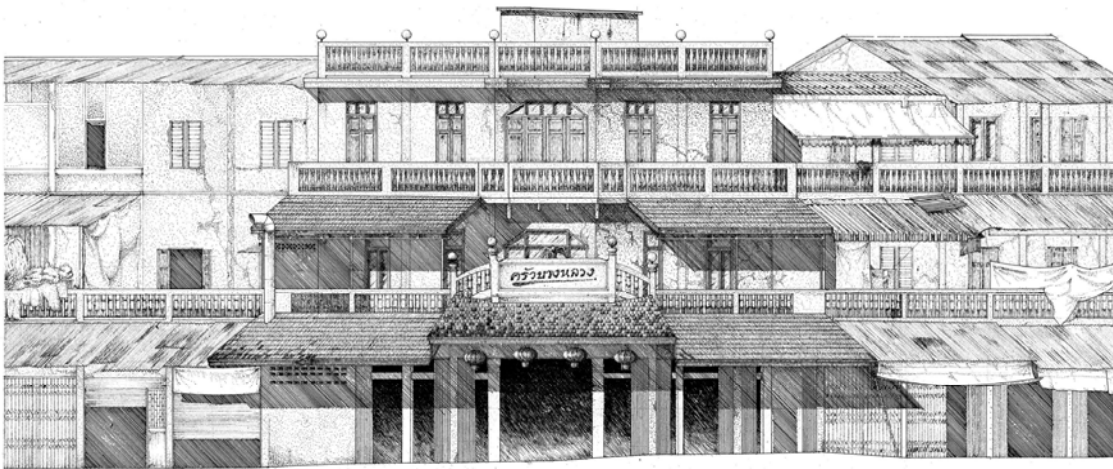
ภาพที่ 4.50 บ้านไม้เก่า ธนบุรีเธานอล เลขที่ 61/1-61/3

2. ร้านอาหารครัวบางหลวง เลขที่ 73 ซอยเทอดไท 18 ถนนเทอดไท

รูปแบบสถาปัตยกรรม แบบตึกแถวค้าขาย 2-3 ชั้นที่มีรูปแบบตะวันตกและจีน อาคาร 3 ชั้น ลักษณะตึกแถวห้องหัวมุมถนนตลาดพลูและซอยเทอดไท 18 ก่ออิฐถือปูน หลังคาเทพื้นคอนกรีตเป็น คาดฟ้า มีลวดลายปูนปั้นลูกกรงราวระเบียงชั้น 2, 3 และคาดฟ้า ที่เป็นเฉพาะของตึกแถวในย่านตลาดพลู แบบตะวันตกผสมจีนประยุกต์ มีหลังคาปีกนก และเสาค้ำยัน ที่ยื่นออกมากันแดดฝนให้ทางเดินชั้นล่าง และระเบียงชั้นสอง มีจุดเด่นที่ระเบียงด้านหน้าชั้น 2 ตรงหัวมุมถนนทำเป็นป้ายร้าน มีรูปปั้นพญาอินทรี เต้นเป็นสัญลักษณ์คู่สี่แยกตลาดพลู ภายในมีราวบันได และบันไดไม้สักสวยงาม

สภาพในปัจจุบัน ทัวไปยังสมบูรณ์ มีการดัดแปลงให้ใช้งานเป็นครัวอยู่ด้านใน

ประวัติโดยสังเขป ในสมัยก่อนเคยเป็นร้านขายทองมาก่อนและปิดเป็นบ้านเช่าในปัจจุบันร้านทอง ได้ย้ายไปอยู่ในห้างสรรพสินค้า The Mall แทน คุณสมชาย กิตติพัฒน์ถาวร ซึ่งเติบโตมาในย่านถนนตลาดพลู จึงได้เช่าจาก เจ้าของอาคารที่ให้เช่า คือ พลโทธงชัย วิภัติภูมิประเทศ เพื่อทำร้านอาหารครัวบางหลวง ซึ่งขายอาหารไทย โดยอนุรักษ์รูปแบบเดิมของอาคารไว้ทั้งหมด

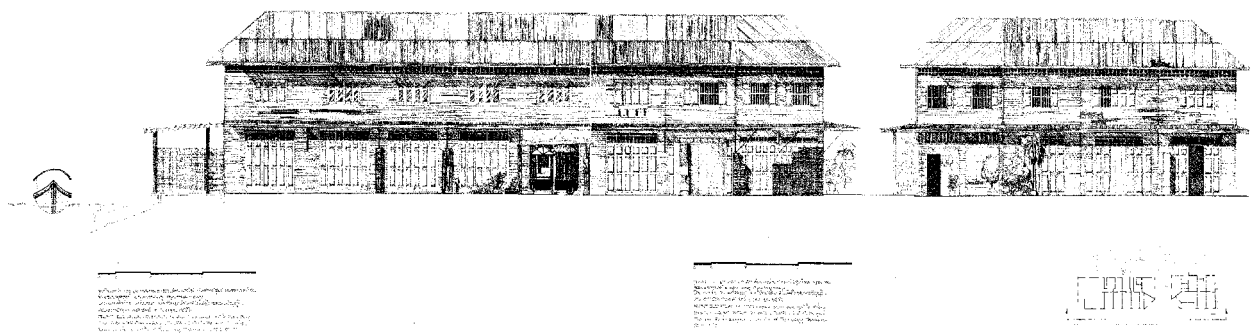
ภาพที่ 4.51 ร้านอาหารครัวบางหลวง เลขที่ 73

3. เรือนแถวไม้โรงน้ำปลา เข้าเต็กเซ่ง เลขที่ 8-10 และเลขที่ 5 ซอยเทอดไท 16 ถนนเทอดไท

รูปแบบสถาปัตยกรรม เรือนแถวไม้ รูปแบบเรียบง่ายหลังคาปั้นหย้า อาคาร 2 ชั้น โครงสร้างไม้ ผังเป็นรูปตัว C ยาว 12 คูหา และรูปตัว L ยาว 5 คูหา ผังเป็นเรือนแถวไม้ อยู่คู่กันโดยมีถนนตลาดพลูกั้น กลางก่อนขึ้นสะพานข้ามคลองบางน้ำชันไปวัดราชคฤห์ มีบ้านประตูปานเพี้ยมลูกฟักไม้แบบจีน ช่องลมตีไม้ เป็นช่องสี่เหลี่ยมย่อยยาวตลอดช่วงเสา มีกันสาดยื่นคลุมทางเดินตลอดแนวอาคาร หลังคาทรงปั้นหยามุง สังกะสีในปัจจุบัน แต่เดิมสันนิฐานว่าเป็นกระเบื้องว่าวมาก่อน

สภาพในปัจจุบัน มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ในส่วนโครงสร้างหลัก เช่นเสาคาน ประตู แต่บางส่วน
ของช่องลม หน้าต่างที่เริ่มทรุดโทรม โดยเฉพาะคูหาริมหน้าต่างที่ปิดไว้

ประวัติโดยสังเขป ปัจจุบันเป็นโรงบรรจุน้ำปลาที่ครอบครัว นายเหลียงเต็ง แซ่เฮ้า (เลิศปิติวิทย์)
โดยเช่าที่จากทายาทของคุณพระเสริม ชูโต เป็นโรงบรรจุน้ำปลาอยู่ 4 คูหาหัวมุม โรงน้ำปลาดำเนินกิจการ
มาตั้งแต่รุ่นคุณพ่อของคุณเหลียงเต็ง นับร้อยกว่าปี ตั้งแต่ไม่มีถนนเทอดไท คนในตระกูลทำ โรงน้ำปลา
โรงซีอิ๊ว โรงเต้าเจี้ยว มาตลอดจนถึงรุ่น คุณเหลียงเต็ง เมื่อเรียนหนังสือจบมาพ่อให้แจวเรือส่งน้ำปลา
เต้าเจี้ยว มีเรือส่งเป็นสิบๆ ลำ สมัยก่อนเรือส่งน้ำตาลปีบจากดำเนินสะดวกมาที่เป็นสิบๆ ลำ เกือบมาจาก
มหาชัย โรงงานทำเต้าเจี้ยวเลิกไปแล้วเพราะญาติแยกย้ายกันไปทำที่อื่น ย้ายโรงงานไปอยู่ กระทุ่มแบน
และในคลองบางแกว น้ำปลาทำที่ระยองแล้วมาบรรจุที่นี่แทน มีตราจิ้งจอก นางฟ้า แมวดำ ระเบิดที่ยังคงอยู่
ในอดีตห้องที่อยู่ริมน้ำริมน้ำเคยเป็นที่ทำการไปรษณีย์ตลาดพลู มีท่าเรือสำหรับรับส่งพัสดุภัณฑ์ต่างๆ ห้อง
คูหาหัวมุมที่ติดกับสะพานข้ามคลองบางน้ำชันเป็น ที่พักอาศัย ส่วนตัวของครอบครัวคุณเจ๊กลัง แซ่ตั้ง
(คัมภีรภาพ) และลูกชายคุณณัฐสิทธิ์ คัมภีรภาพ ชายของชำบางส่วน พ่อคุณณัฐสิทธิ์ เป็นคนสร้างศาลเจ้าพระ
เพลิง และคณะเชิดสิงโตเก่าของศาลเจ้า เรือนแถวไม้เลขที่ 5 อยู่ตรงข้ามกันจากทางถนนตลาดพลู ปัจจุบัน
เป็นร้านขายของชำ โดยมี คุณบุบผา วิทย์โกมล และพี่น้อง อีก 3 ท่านดูแลกิจการ เช่าจากทายาทคุณพระ
เสริมมาไม่ต่ำกว่า 50 ปี เป็นเรือนแถวไม้รูปแบบเดียวกับโรงน้ำปลา เฮ้าเต็กเซ่ง และร้านคุณเจ๊กลัง

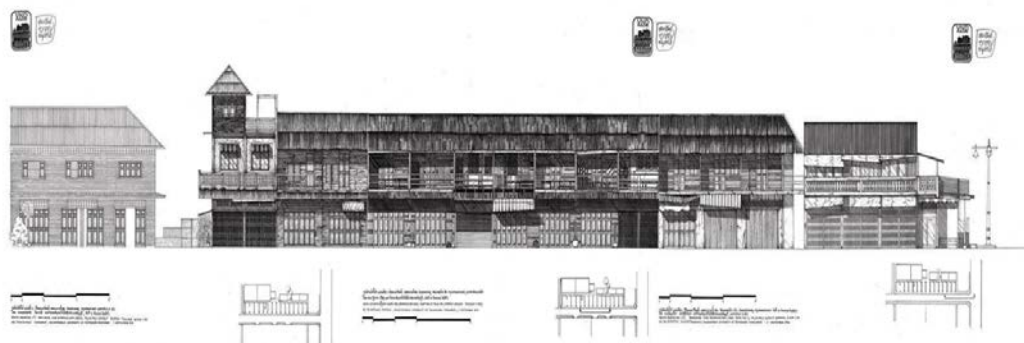
ภาพที่ 4.52 เรือนแถวไม้โรงน้ำปลา เฮ้าเต็กเซ่ง เลขที่ 8-10 และเลขที่ 5

4. เรือนแถวไม้ 3 และ 2 ชั้น 14 คูหา เลขที่ 26-2 ซอยเทอดไท 16 ถนนเทอดไท

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม เรือนแถวไม้รูปแบบเรียบง่าย หลังคาจั่ว อาคาร 2 ชั้น โครงสร้างไม้ ยาว 14 คูหา มี 2 คูหาริมด้านในที่ต่อเติม เสริมโครงสร้าง เป็นก่ออิฐถือปูน โดยที่คูหาสุดท้ายสูง 3 ชั้น ชั้นบนเป็นผนังไม้หลังคาทรงปั้นหยาอยู่หลังเดียว และมีลูกกรงเป็นปูนหล่อ ลวดลายแบบเฉพาะในตลาดพลู คูหาที่เหลือมีประตูบานเฟี้ยมไม้ และช่องลมตีเป็นช่องสี่เหลี่ยมเล็ก ด้านหน้าอาคารชั้นสองมีระเบียงไม้

สภาพในปัจจุบัน โครงสร้างหลักยังคงอยู่แต่มีความทรุดโทรมและการต่อเติมที่ไม่เข้ากับของเดิม เช่นประตูบานพับเหล็กแทนบานเฟี้ยมไม้ หน้าต่างกระจกแทนที่หน้าต่างบานไม้

ประวัติโดยสังเขป อาคารแถวไม้ 2 ชั้นริมคลองบางน้ำชน มีระเบียงด้านหน้า เจ้าของ คือ เจ้าของร้านขนมหวานตลาดพลู โดยเป็นที่ทำขนม 2 คูหาและอาคารที่เหลือเป็นที่พักอาศัยและให้เช่า ในสมัยก่อนอาคาร ด้านหน้าติดถนนเทอดไท เคยเป็นโรงทำเส้นก๋วยเตี๋ยวต่อมาเลิกกิจการไปและได้ปรับเปลี่ยนอาคารเป็นร้านอาหาร

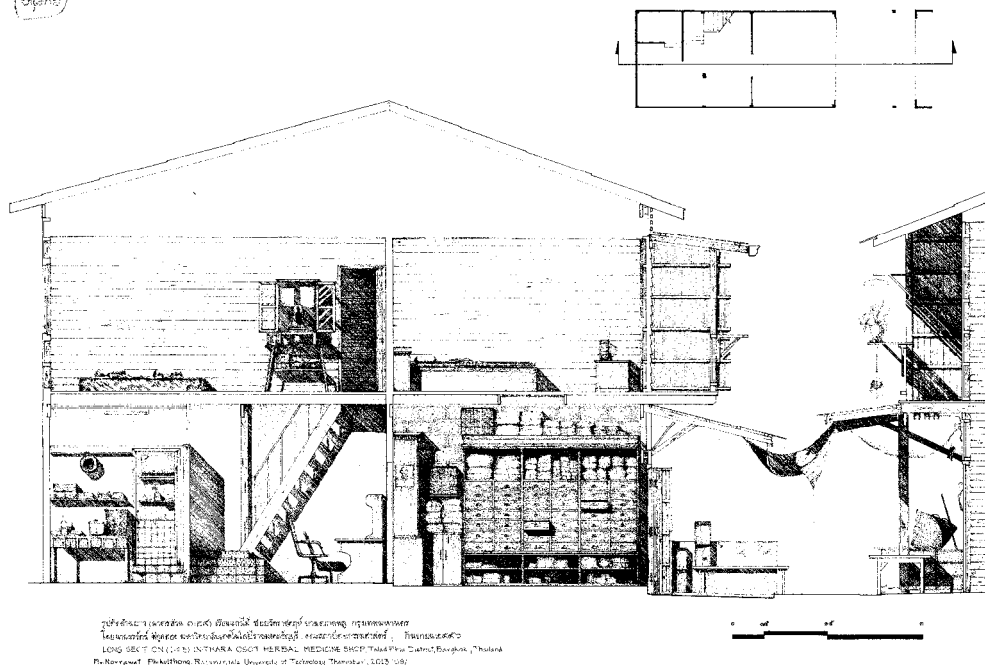
ภาพที่ 4.53 เรือนแถวไม้ 3 และ 2 ชั้น 14 คูหา

5. ร้านจักสาน บ้านเลขที่ 504 ซอยวัดราชคฤห์ ถนนเทอดไท

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม เรือนแถวไม้รูปแบบเรียบง่าย หลังคาจั่ว อาคาร 2 ชั้น เป็นเรือนแถวไม้ 2 ช่วงเสา มีลักษณะเด่นที่ยังคงเก็บไว้คือบานประตูเป็นไม้ชั้นใหญ่ เรียงกันเวลาปิดร้านต้องยกวางไว้ในร่อง แล้วจึงใส่สลักปิด

สภาพในปัจจุบัน โครงสร้างอาคารเป็นโครงสร้างใหม่เนื่องจากถูกไฟไหม้บางส่วนเมื่อปี 2506 แต่องค์ประกอบไม้บางส่วนยังเป็นแบบเดิม

ประวัติโดยสังเขป บ้านไม้ผนังปูน 2 ชั้น ร้านขายเครื่องจักสาน มีหลังคาจั่วบ้าน รูปแบบเรียบง่าย เจ้าของคือคุณวิวัฒน์ วงศ์ศพร แต่ก่อนบ้านเป็นบ้านไม้ทั้งหลังต่อมาไฟไหม้จึงสร้างใหม่เมื่อ ปี 2506 สมัยก่อนโรงเรียนวัดเป็นอาคารไม้ มุงกระเบื้องว่าว ร้านรอบๆ เป็นบ้านไม้ทั้งหมด มีหอรบข้างเก่าของวัดเท่านั้นที่ก่ออิฐถือปูน มีเจดีย์รอบๆ แทบเป็นทุ่งเจดีย์ ต่อมาคนมากขึ้นจึงรื้อเจดีย์สร้างบ้าน บ้านรอบๆ หอระฆังเคยเป็นโรงงานขนมปังซึ่งเลิกไปแล้ว อาชีพร้านขายเครื่องจักสานเกิดขึ้น เพราะมีความต้องการแข่งเพื่อเก็บพลูจากในสวนแถวนี้ที่มีมาก แข่งที่ใช้สมัยก่อน มีการสานเป็นรางหกเหลี่ยมขอบเย็บไม้ไผ่ มีกรอบถักด้วยไม้ไผ่ หมุนเกลียวบิด ฐานเป็นหวาย สมัยนี้ไม่มีคนทำแล้ว

รูปถ่ายบ้านเลขที่ 46, ซอยวัดราชคฤห์, กรุงเทพมหานคร
 โดยนายแพทย์ วิษณุ ศรีวัฒนศิริ และนายแพทย์ วิษณุ ศรีวัฒนศิริ
 LONG SECT ON (1:10) INTHARA OSCOT HERBAL MEDICINE SHOP, Talat Phlu District, Bangkok, Thailand
 Ph. Narasarat Phakthong Rajabhat University of Technology, Thailand, 2019 (10)

"โครงการศึกษายกภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมย่านเมืองเก่าในชุมชนบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าฝั่งธนบุรี
 :กรณีศึกษาพื้นที่ตลาดพลู-วัดโพธิ์นิมิตร์"

ภาพที่ 4.55 ร้านอินทโรส บ้านเลขที่ 46 ซอยวัดราชคฤห์

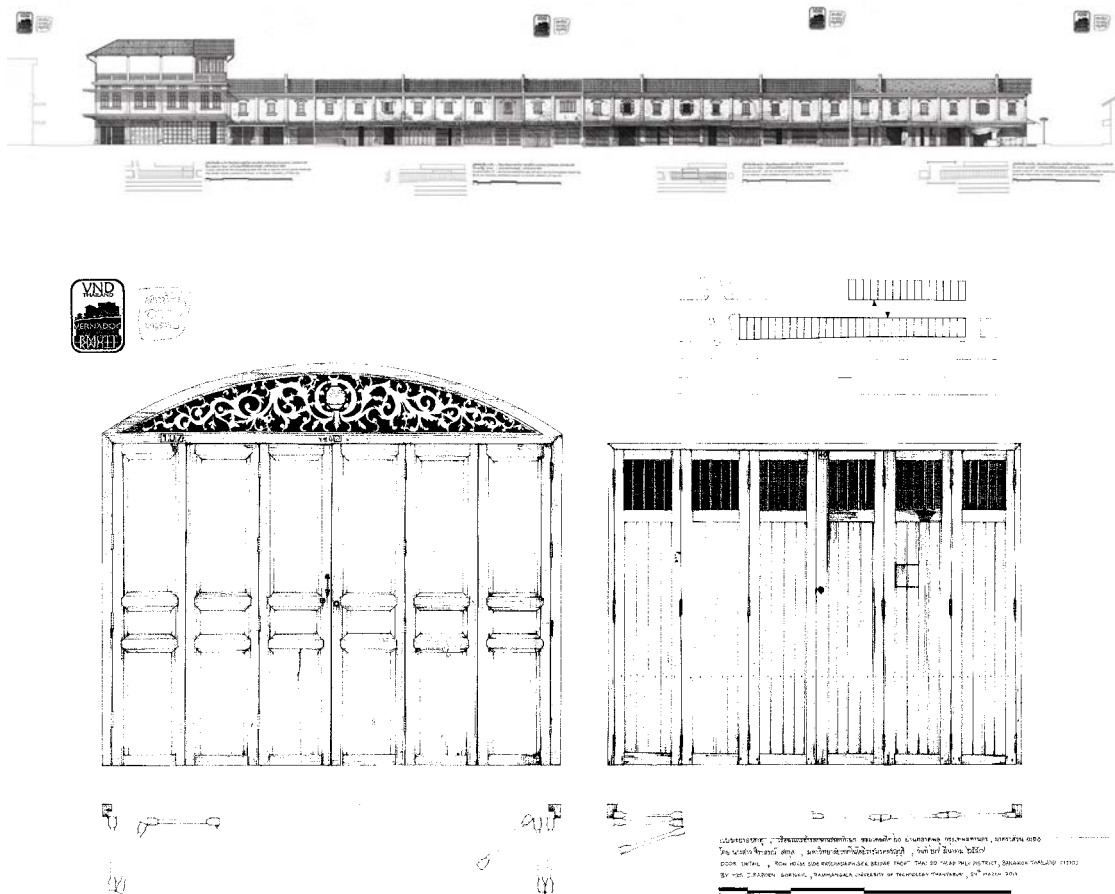
7. ตึกแถวปูน 31 คูหา เลขที่ 922- 95 ซอยเทอดไท 20 ถนนเทอดไท

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ตึกแถวก่ออิฐ 2 ชั้น ได้รับอิทธิพลตะวันตก เป็นตึกแถวรูปแบบนีโอคลาสสิก สมัยรัชกาลที่ 6 ลักษณะที่พบได้ในเกาะรัตนโกสินทร์ แต่ มีรายละเอียดน้อยกว่า มีความยาวถึง 31 ห้อง หลังคาจั่วชายคาสันมีปูนปั้นบัวรับ ชั้นล่างมีหลังคากันสาดไม้ยาวตลอดทั้งแนว แต่อาคารตึกแถวปลายสุดติดถนนตลาดพลู 4 ห้องเป็นตึกสูงสามชั้น มีราวระเบียงหล่อปูนลวดลายลูกกรง แบบจีน หลังคาเป็นดาดฟ้าคอนกรีตเรียบ กันสาดคอนกรีตยื่นยาว ไม่มีลายปูนปั้นหน้าต่างแต่มีช่องเปิดมากกว่า

สภาพอาคารในปัจจุบัน โครงสร้างหลักของอาคารโดยรวมยังคงความแข็งแรง แต่งานสถาปัตยกรรม ทรวดทรงอย่างเห็นได้ชัดผนังสีหลุดล่อนมีการเปลี่ยนบานประตูจากบานเฟี้ยมไม้แบบเดิมเป็นประตูเหล็กพับมากกว่าครึ่งของคูหาที่มีผู้อยู่อาศัยบางรายเปลี่ยนหน้าต่างบานไม้รูปแบบบานเปิดคู่เป็นบานกระຈก มีการต่อเติมอาคารในเนื้อที่หลังบ้านของแต่ละคูหาอย่างไร้ระเบียบ

ประวัติโดยสังเขป อาคารทั้ง 31 คูหา ตั้งอยู่บนที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และบางส่วนเป็นของเอกชนโดยมีตึกแถว รูปแบบตะวันตกผสมจีน 4 คูหาที่ติดกับถนนตลาดพลู เป็นของเอกชน โดยที่คูหาแรกติดถนนเทอดไท เป็นร้านรับตัดเสื้อผ้า ชื่อ Silver ร้านถัดมาเป็น ร้านอาหารตามสั่งของ

ป่าอ้อย ที่มีผัดหมี่กระเฉด ไข่เจียวขึ้นชื่อมานาน ถัดมาอีกมีร้านอาหาร ร้านทำฟัน และร้านเสริมสวย ในอาคารที่ยังใช้บานประตู และช่องลมไม้โค้งลวดลายฉลุสวยงาม ซึ่งคงบรรยากาศในอดีตไว้ จากนั้น ในซอยยังมีบางคูหาเป็นโรงงานบรรจุ และขายส่งเสื้อผ้าชั้นในต่างๆ

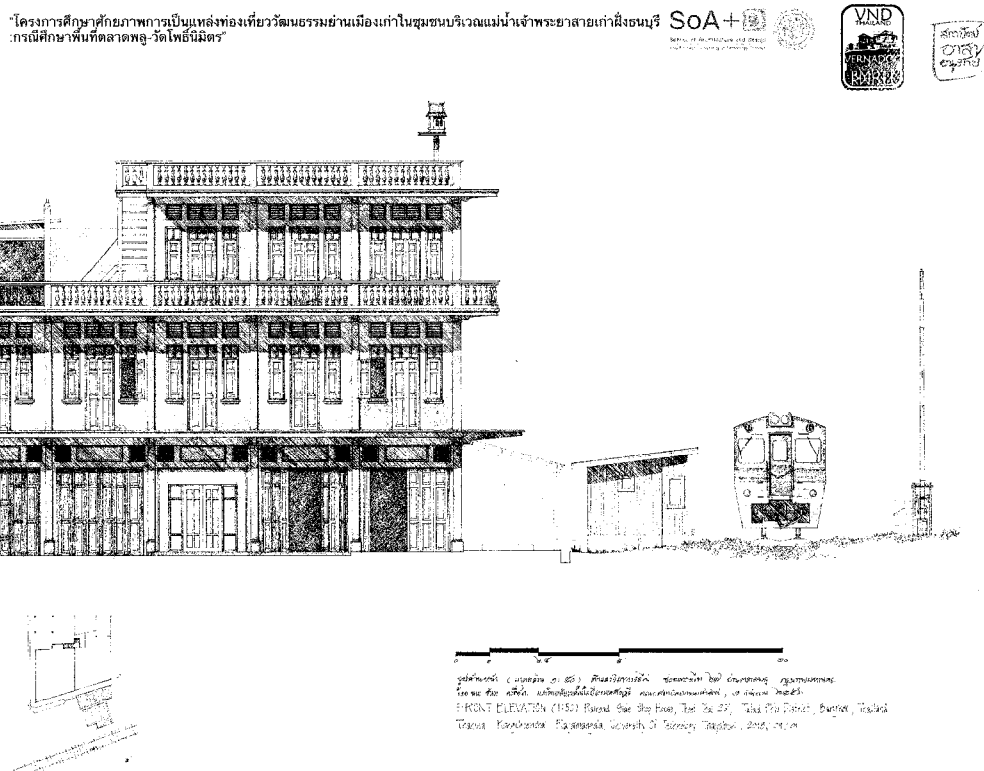
ภาพที่ 4.56 ตึกแถวปูน 31 คูหา เลขที่ 922- 95 ซอยเทอดไท 20

8. บ้านเลขที่ 1185-1187,886

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ตึกแถวค้าขายแบบตะวันตก 3 ชั้นผสมจีน อาคารตึกแถว 3 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตที่มีรูปแบบ มีลวดลายลูกกรงและยื่นกันสาดคอนกรีต เป็นระเบียบกว้างที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะแบบแทนหลังคาปีกนกและค้ำยันไม้แบบเดิม พบได้ในแถบตลาดพลูประตูเป็นบานเฟี้ยมไม้แต่ไม่มี ช่องลมเหนือประตู แต่เป็นช่องใส่ป้ายชื่อร้านแทน มีการเจาะช่องลมเป็นบานเกล็ดไม้ หน้าต่างเป็นบาน เดี่ยวยาวข้างประตูในชั้นสอง แต่เดิมคนในชุมชน เล่าว่ามีราวกันตกแต่พบว่าถูกรื้อออกในระเบียบชั้นสอง เหลืออยู่แค่ 2 คูหาที่ยังมีระเบียงอยู่

สภาพในปัจจุบัน โครงสร้างอาคารยังสมบูรณ์แต่องค์ประกอบต่างๆ เช่นป้ายชื่อร้านเดิม ตู้ยาได้ถูกรื้อย้ายออกไป

ประวัติโดยสังเขป เจ้าของปัจจุบันคือ คุณสุรตชัย สาริบุตร สมัยก่อนเคยเป็นร้านขายยาจีน แผนโบราณ ยังมีลายตัวหนังสือจีนแกะลึกในแผ่นปูนหน้าร้านอยู่ แต่ในปัจจุบันได้ให้เขาเปิดเป็นร้านอาหาร และเครื่องดื่ม ในเวลากลางคืนแทน สมัยก่อนมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับ อาคารหลังนี้ว่าเป็นอาคารที่เด่นหลังหนึ่งของย่าน เนื่องจากอยู่ริมทางรถไฟมองเห็นได้ง่ายผู้อยู่อาศัยในตึกสมัยก่อนเคยใช้เชือกผูกตะกร้ากับรอกชักขึ้นลงเพื่อซื้อของ ที่เร่ขายตามซอย และริมทางรถไฟ

ภาพที่ 4.57 บ้านเลขที่ 1185-1187,886 ตึกแถวริมทางรถไฟ

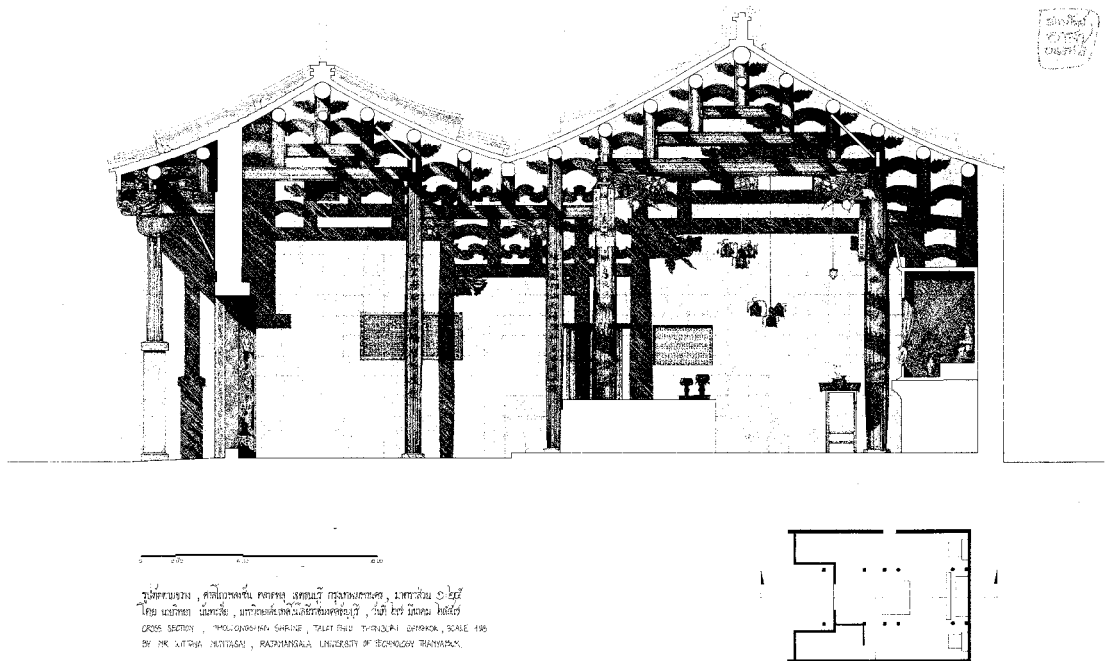
9. ศาลเจ้าโหวทลงชั้น (ตึกดิน) 817 ถนนริมทางรถไฟ

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม แบบศาลเจ้าจีนประเพณี อาคารเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนซึ่งมีโครงสร้างหลักตรงกลางเป็นเสาไม้กลมทรงกระสวยที่ส่วนบนเล็กกว่าส่วนล่างเก่าแก่ที่แกะสลักลายมังกรพันรอบเสา รับโครงหลังคาจากพื้นดินถึงซื่อไม้ตึกตาต่อเนื่อง เสารองเป็นสี่เหลี่ยม มีลาน และเวทีประกอบการแสดงงิ้ว บูชาเทพเจ้า มีโครงสร้างไม้ของแท่นบูชาเทพปูนฉาและเทพเจ้าทวนทองที่แกะสลักสวยงาม บานประตูต่างๆ เป็นไม้เก่าแกะสลักอย่างละเอียด

สภาพในปัจจุบัน อาคารอยู่ในสภาพดีแต่มองมีรอยร้าวทรุดโทรมบ้างเล็กน้อย โครงสร้างหลังคาไม้เดิมมีการซ่อมแซมทับหลัง และเปลี่ยนเป็นคอนกรีตแทนโครงสร้างไม้เก่า ลานหน้าเวทีแสดงงิ้วมีการทำโครงหลังคาเหล็ก คลุมกันฝนในภายหลัง ทำให้เสียพื้นที่ว่างภายในไป

ประวัติโดยสังเขป ศาลเจ้าตึกดิน หรือ โถงหลงซัน หรือ เทพบุณเถ้ากง เป็นศาลเจ้าคู่ชุมชนจีน เพราะเปรียบเสมือนเจ้าที่คุ้มครองให้คนในชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ทำมาค้าขึ้น ชาวจีนโพ้นทะเลจึงนิยมสร้างไว้ในชุมชน เมื่อตั้งถิ่นฐานได้เป็นหลักแหล่ง ศาลเจ้าแห่งนี้นับตั้งมาเมื่อใดไม่ทราบแน่ชัด แต่คนเก่าแก่ในชุมชนที่อายุมากกว่า 70 ปี บอกว่าเห็นศาลเจ้านี้ตั้งแต่จำความได้ แต่มีเรื่องเล่าว่า เป็นพี่น้องกับศาลเจ้าอีก 2 แห่ง ในละแวกนี้คือ ศาลเจ้าสูง หรือศาลเจ้าบางยี่เรือ ที่อยู่ตรงข้ามทางรถไฟ ไปทางวัดอินทาราม และศาลเจ้าแม่กวนอิม ที่บางขุนเทียนใกล้วัดราชโอรส ศาลเจ้าโถงหลงซัน คือตั้งอยู่กับพื้นดิน โถง คือดิน คนแต่จื๋วนิยมวางศาลไว้กับพื้น ในขณะที่ ศาลเจ้าสูง หรือ กุ่ยคาซัน คืออยู่บนพื้นยกสูงตาม แบบคนฮกเกี้ยนนิยมทำ

“โครงการศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมย่านเมืองเก่าในชุมชนบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าฝั่งธนบุรี
การศึกษาศาสนสถานวัดลาดพลู-วัดโพธิ์นมัสการ” SoA+

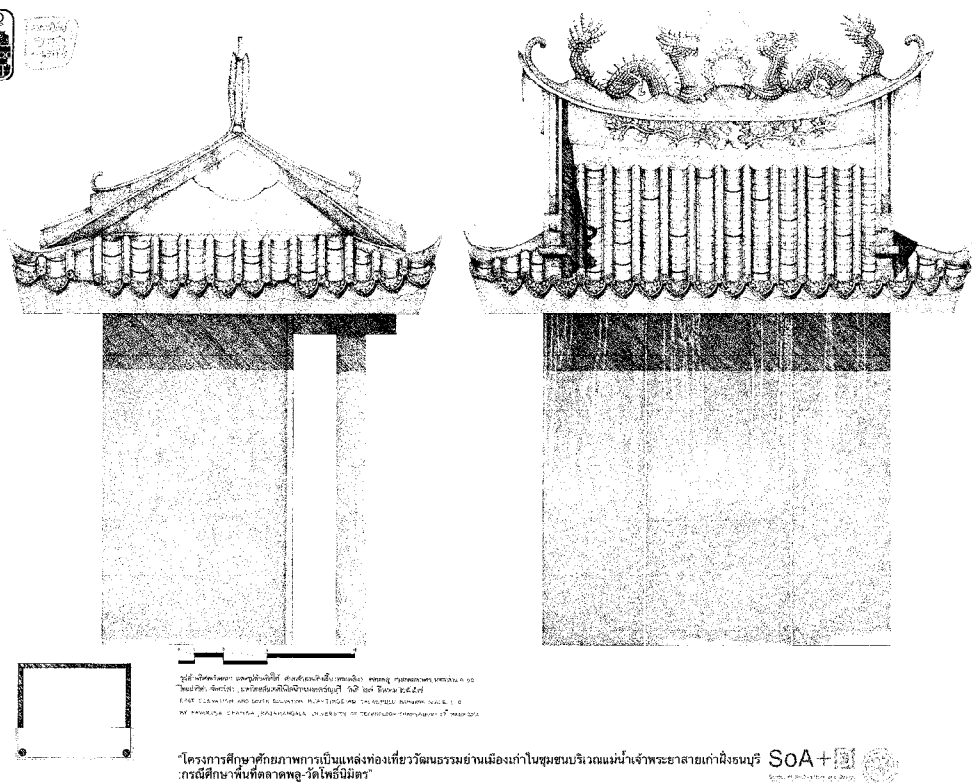
ภาพที่ 4.58 ศาลเจ้าโถงหลงซัน (ตึกดิน) 817 ถนนริมทางรถไฟ

10. ศาลเจ้าพ่อ ฮ่วยตึงเอี้ยะ (ศาลเจ้าพ่อพระเพลิง (เก่า)) หลังสถานีดับเพลิงตลาดพลู ถนนตลาดพลู

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม ศาลเจ้าจีนประเพณี เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนฉาบทรายล้างขนาดเล็ก หลังเดี่ยวพร้อมแท่นบูชา มีปูนปั้นมังกร และลูกแก้ว ประดับบนสันหลังคา มีศาลาสำหรับแท่นปักธูป

สภาพอาคาร ค่อนข้างทรุดโทรม ลายปูนปั้นมังกรเริ่มหลุดกะเทาะ ผนังเริ่มมีรอยร้าวและวัชพืชขึ้น

ประวัติโดยสังเขป ศาลเจ้าพระเพลิงหรือ ฮ่วยตึงเอี้ย เป็นศาลเจ้าที่สำคัญกับชุมชนที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้เตาไฟ ทั้งในกิจการหุงหาอาหารต่างๆ ขายกัตตาการ หรือในอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่นโรงต้มปลาทุ โรงน้ำปลา ซิวัว โรงย้อมคราม ตลาดพลู ศาลเจ้าเก่านี้อยู่ติดน้ำคลองบางหลวง ต่อมาได้สร้างสถานี

107

- ร้านครัวบางหลวง เป็นตึกแถวปูน 3 ชั้น โครงสร้างเสาคานรูปแบบตะวันตกผสมจีน เป็นตึกแถวที่สร้างในปลายรัชกาลที่ 7 หรือยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพราะมีความก้าวหน้าในการเทพื้นคอนกรีต เป็นหลังคาเรียบ และยังทำโครงสร้างยื่นแผงกันสาดได้ หล่อปูนทำลวดลายลูกกรงระเบียงชั้นสองและคาตฟ้า เป็นลายใบหญ้าบางไม่พบในตึกแถวย่านเก่าอื่นๆ ในกรุงเทพฯ เป็นตึกแถวหัวมุมมีตึกแถวแบบเดียวกันแต่สูง 2 ชั้น อยู่ด้านข้างไม่มีประวัติสำคัญ เคยเป็นร้านทองมาก่อน ถูกสร้างขึ้นล้อมที่ของนายต่าง แซ่ลิ้ม บริเวณถนนตลาดพลูทางใน และซอยเทอดไท 18 ทายาทเจ้าของปัจจุบัน คือ พลโทธงชัย วิภาติภูมิประเทศ และคุณฤทธิบุรี รักกุล

- ตึกแถว 3 ชั้นริมทางรถไฟในซอยเทอดไท 27 มีลักษณะแบบเดียวกับครัวบางหลวง มีลายลูกกรงหล่อปูน ที่สวยงามแปลกตาไม่พบในตึกแถวเก่าที่อื่นในกรุงเทพฯ หน้าต่างเป็นบานเปิดยาวถึงพื้น

4.4.3 สถาปัตยกรรมที่มีจุดเด่นร่วมสมัยกับย่านชุมชนและตลาดเก่าในประเทศที่เป็นตลาดหรือชุมชน บ้านไม้ริมน้ำ

- เรือนแถวไม้โรงน้ำปลาเข้าเต็กเซ่งมีหลังคาปั้นหยา มีผังอาคารรูปตัว C หัวมุมถนนปาดเฉียง มีช่องลมด้านบนตลอดแนวกำแพง เป็นตรังน้ำปลาเก่าแก่ ริมคลองบางหลวงและบางน้ำชน

- เรือนแถวไม้ต่อเนื่องจากโรงน้ำปลาในซอยเทอดไท 16 ริมคลองบางน้ำชน โครงสร้างไม้ อาจถูกสร้าง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 หรือใหม่ว่านั้นเพราะไม่มีรายละเอียดพิเศษ แต่เป็นกลุ่มเรือนแถวสะท้อนความเป็นย่านการค้าริมน้ำที่ชัดเจน

4.4.4 สถาปัตยกรรมที่มีจุดเด่นร่วมสมัยกับย่านการค้าเก่าตึกแถวริมถนนอิทธิพลอาณานิคมตะวันตก

- ตึกแถวก่ออิฐถือปูนแบบนีโอคลาสสิกในซอยเทอดไท 20 และซอยเทอดไท 27 มีรูปแบบร่วมสมัยกับ ตึกแถวที่สร้างริมถนนสายแรกๆ ในกรุงเทพ เช่น ถนนเจริญกรุง ทำซ่าง ทำเตียน แต่มีรายละเอียดน้อยกว่ามาก รูปแบบและที่ตั้งสะท้อนถึง ตลาดพลูในยุคที่กลายเป็นตลาดครึ่งบกครึ่งน้ำเพราะอยู่ในซอยที่เชื่อมทางรถไฟ และถนนเทอดไท เข้าหาท่าเรือคลองบางหลวง

4.4.5 สถาปัตยกรรมที่มีจุดเด่นร่วมกับกลุ่มวัฒนธรรมชุมชนชาวจีนในประเทศที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานทำการค้า

- ศาลเจ้าพระเพลิง (เก่า) หรือ ฮ่วยตึงเอี้ยะ เป็นศาลเจ้าขนาดเล็กมีเพียงแท่นบูชาอยู่ริมน้ำคลองบางหลวง สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมชาวจีนที่ปรับตัวในพื้นที่ทำมาหากินทางน้ำ

- ศาลเจ้าตึกดิน หรือ โถวหลงซันเป็นอาคารขนาดกลาง ที่มีการวางผังพื้นและโครงสร้างหลังคาตามแบบ ประเพณีจีนที่ครบถ้วนสมบูรณ์ อยู่ลึกเข้ามาในชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งบ้านเรือนของชุมชนจีนที่มั่นคงแล้ว

กลุ่มอาคารเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเมืองในย่านประวัติศาสตร์ของกรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 คุณค่าของภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่ตลาดพลู

คุณค่าของภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมเนื่องในวัฒนธรรมของตลาดพลูมีอยู่จำนวนมากมาย ซึ่งพอจะสรุปออกมาได้ดังต่อไปนี้

คุณค่าสำคัญประการหนึ่ง คือ ในสังคมลักษณะที่มีความหลากหลายทางความเชื่อ ขาดิพันธุ์ แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี ซึ่งปัจจุบันมีรูปแบบการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันไป แต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตนเอง

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิต อาทิเช่น การเชิดสิงโตมังกร ประเพณีชักพระ ขบวนแห่ในงานวันเกิดเจ้าประจำปี งานกินเจ ฯลฯ ซึ่งแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของพื้นที่ในอดีต จนกลายเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีคุณค่า เอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

คุณค่าด้านสังคม และเศรษฐกิจ มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ทำให้มีการค้าขายที่สืบทอดกันมา ไม่สามารถหาได้จากพื้นที่อื่น อาทิเช่น หมี่กรอบร.5 ร้านอินทรีโอสถ ขนมกุยช่าย ขายยาแผนโบราณ ขนมหวาน เนื้อเปื่อย ของไหว้ต่างๆ ฯลฯ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของตลาดพลู และส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของพื้นที่ โดยมีตลาดวัดกลาง เพ็ญขายอาหารข้างสถานีรถไฟ เป็นศูนย์กลางการค้า

รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของมรดกทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ ทั้งศาสนสถาน วัดวาอาราม และศาลเจ้า ซึ่งเป็นงานสถาปัตยกรรมที่ส่งผลมาจากความศรัทธาตั้งแต่อดีตและยังได้รับการดูแลรักษาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีความงดงามในแบบอดีต ถึงแม้จะมีสภาพทรุดโทรมไปตามกาลเวลา แต่ก็ยังสามารถแสดงถึงความสำคัญ ศักดินา อาชีพของเจ้าของบ้านในอดีตได้เป็นอย่างดี

คุณค่าในแง่ที่ตั้งของชุมชน เนื่องจากตลาดพลูเป็นชุมชนโบราณที่มีอายุเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นเมืองหลวงในสมัยกรุงธนบุรี อีกทั้งยังเป็นตลาดค้าปลีกและค้าส่งสินค้าในอดีตที่สำคัญ ซึ่งปัจจุบันยังคงเหลือให้เห็นได้บ้าง

จากบรรทัดฐาน 6 ประการของการประเมินผลความโดดเด่นของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่กำหนดโดยองค์การยูเนสโก

1. แสดงถึงการเป็นศิลปกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว (เป็นเอกลักษณ์) เป็นผลงานชิ้นเอกของอริยะสร้างสรรค์

ศาสนสถานในพื้นที่ตลาดพลูเป็นผลงานการสร้างสรรค์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมชั้นเลิศ อาทิเช่น อุโบสถ วิหาร และภาพเขียนในอุโบสถวัดอินทาราม และอาคารศาลเจ้าหลายแห่ง เป็นต้น และยังเป็นหลักฐานที่สมบูรณ์ในการแสดงให้เห็นการตั้งถิ่นฐาน ต้นแบบของชุมชนเมืองหลวงในอดีตของกรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี

2. มีอิทธิพลอย่างมากเหนือรูปแบบและพัฒนาการทางสถาปัตยกรรม ศิลปถาวรวัตถุ การวางผังเมือง และการออกแบบภูมิทัศน์ที่ครอบคลุมทั้งระยะเวลา และพื้นที่ทางวัฒนธรรมของโลก

ตลาดพลูสะท้อนให้เห็นความเชื่อทางศาสนา ที่มีทั้งพุทธเถรวาท และการนับถือเทพของคนจีน การใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม การดำรงชีวิตของชุมชนชาวเมืองริมน้ำ สถาบันทางศาสนา และชนชั้นปกครองในอดีต เพราะเป็นที่อยู่ของข้าราชการที่สำคัญหลายท่าน รวมถึงแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการขยายตัวและการวางผังเมืองเพื่อตอบสนองการใช้สอยของชาวเมือง โดยเฉพาะเครือข่ายคูคลองย่อยที่เชื่อมโยงสวนผลไม้ เข้าหาคลองบางหลวง

3. เป็นหลักฐานแสดงความเป็นเอกลักษณ์ในความไม่เหมือนใครถึงประเพณีวัฒนธรรม หรืออารยธรรมที่ยังอยู่และสูญหายไปแล้ว

ตลาดพลูมีการละเล่น ประเพณีที่สำคัญมากมาย ทั้งของชาวไทย และชาวจีนซึ่งแสดงออกถึงความ เป็นเอกลักษณ์เชื่อมโยงกับทุกองค์ประกอบทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ศรัทธาในศาสนาที่ต่างกัน

4. เป็นตัวอย่างที่มีความโดดเด่นของชนิดอาคาร หรือสถาปัตยกรรมโดยรวม หรือภูมิทัศน์ซึ่งแสดง ขั้นตอนที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ

นอกจากศาสนานที่สำคัญแล้วยังมี อาคาร บ้านเรือนพื้นถิ่น ที่แสดงถึงลักษณะเด่นเป็นตัวแทนของ ชนชั้นต่างๆ ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อาทิเช่นบ้านไม้เก่าที่มีลวดลายฉลุแบบขนมปังขิง ของคหบดี ข้าราชการ จนถึงเรือนแถวไม้แบบเรียบง่าย ตึกแถวปูนนีโอคลาสสิก และตึกแถวแบบตะวันตกผสมจีน เป็นต้น

5. เป็นตัวอย่างที่มีความโดดเด่นของธรรมเนียมการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์หรือการใช้พื้นที่ซึ่งเป็น ตัวแทนของวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป และอาจทำลาย เอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่

ปัจจุบันพื้นที่ตลาดพลูได้รับผลกระทบจากการพัฒนาของเมือง การตัดสะพานรัชดาภิเษก ก่อให้เกิดการล่มสลายของตลาดการค้า และประเพณีบางส่วน การพัฒนารถไฟฟ้าทำให้พื้นที่ตลาดพลูเริ่มมี

นายทุนมาพัฒนาพื้นที่เป็นคอนโดมิเนียม แต่ก็ยังหลงเหลือประเพณีวัฒนธรรม การละเล่น สถาปัตยกรรม การดำรงชีวิต ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ที่สมควรอนุรักษ์ไว้

6. มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ หรือจารีตประเพณีที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ หรือ แนวความคิด หรือความเชื่อกับผลงานศิลปกรรม และวรรณกรรม ที่มีความโดดเด่นเป็นสากล

ตลาดพลูตั้งอยู่ในพื้นที่ธนบุรี ซึ่งในอดีตเคยเป็นเมืองหลวงสมัยกรุงธนบุรี อีกทั้งเคยเป็นตลาดค้าปลีกและค้าส่งที่สำคัญของเมือง เพราะมีคลองย่อยไปยังหัวเมืองภาคใต้ และริมชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ทำให้มีโบราณสถาน สถานที่สำคัญประเพณีที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งสัมพันธ์กับศาสนสถานและเศรษฐกิจของพื้นที่ ในลุ่มแม่น้ำภาคกลาง ทั้งชุมชนชาวจีนที่ทำการค้า และชุมชนชาวไทยที่ทำสวน

ย่านตลาดพลูเป็นพื้นที่ที่ประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี อีกทั้งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติทั้งไทย จีน และมอญ จึงทำให้มีความหลากหลายทั้งทางวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ และยังมีบางส่วนสืบทอดมาถึงปัจจุบัน อาทิเช่น ประเพณีจีน ซึ่งสัมพันธ์กับศาสนสถาน อาหาร การละเล่น และอาชีพในพื้นที่ ซึ่งนารายได้เข้ามายังพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีบุคคลสำคัญเป็นที่เคารพสักการะแก่ประชาชนทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ซึ่งสัมพันธ์กับศาสนสถานและประเพณี ในย่านตลาดพลูมีเอกลักษณ์ที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง คือ สถาปัตยกรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นมายาวนานทำให้หลงเหลือรูปแบบสถาปัตยกรรมในยุคสมัยธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้นและช่วงเปิดประเทศในสมัย ร.5 ถึง ร.7 ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

5.2 คุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นที่ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

จากพัฒนาการที่มีมานานของย่านตลาดพลู ทำให้พื้นที่บริเวณย่านนี้ประกอบไปด้วยอาคารหลากหลายรูปแบบต่างยุคต่างสมัย มีอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม อาคารที่มีคุณค่าที่ยังหลงเหลืออยู่ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการให้ความสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐ และไม่ได้มีการบันทึกไว้ในเอกสารใดๆ ในลักษณะภาพรวม การวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการเลือก และรวบรวม และสำรวจ และทำการประเมินกลุ่มตัวแทนอาคารที่สะท้อนเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่นของย่านตลาดพลู นอกจากนี้ในการสำรวจยังได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสถานภาพของภัยคุกคามที่มีต่ออาคาร โดยได้ทำการรังวัด และเขียนแบบ VERNADOC อันเป็นวิธีการเขียนแบบที่สามารถเก็บรายละเอียดขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมได้เป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์อาคารที่สะท้อนความเป็นย่านตลาดพลูให้เกิดการรับรู้สู่ภายนอกในการให้ความสำคัญ และทำความเข้าใจกับรูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมที่คงเหลืออยู่ในปัจจุบัน และสามารถใช้เป็นหลักฐานในการบูรณะซ่อมแซมตลอดจนเป็นตัวอย่างในการออกแบบอาคารใหม่ในย่านนี้ ให้มีความเหมาะสมกับอาคารเก่าในอนาคต

จากการสำรวจพื้นที่ศึกษาโดยใช้แบบประเมินคุณค่าอาคารที่จัดทำขึ้นจากแบบประเมินอาคารของกรมศิลปากร แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การทำรังวัด การเขียนแบบ พบว่ามีอาคารที่มีคุณค่าควรค่าแก่การอนุรักษ์ที่สะท้อน และเป็นตัวแทนของอาคารในพื้นที่ย่านตลาดพลู ซึ่งตั้งกระจายอยู่บริเวณโดยรอบตามถนนย่านตลาดพลูทางใน ริมคลองบางหลวง หรือคลองบางกอกใหญ่ จรดริมทางรถไฟทั้งที่อยู่ในตรอกหรือซอยหลายแห่งอันประกอบด้วย เรือนไทย สถาปัตยกรรมแบบไทยแบบเรือนขนมปังขิง เรือนแถวไม้ ตึกแถวค้าขายรูปแบบนีโอคลาสสิก ตึกแถวค้าขายรูปแบบตะวันตกผสมจีน ตึกแถวรูปแบบสมัยใหม่ จากการสำรวจสามารถสรุปผลการประเมินคุณค่าอาคาร ออกเป็น 5 ด้าน ได้ดังนี้

5.2.1 คุณค่าด้านประวัติศาสตร์

ย่านตลาดพลูตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ดั้งเดิมของคลองสายประวัติศาสตร์อันได้แก่ คลองบางหลวงซึ่งเป็นคลองที่ใช้เป็นที่สัญจรและคมนาคมด้านการค้าที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นบริเวณที่ตั้งบ้านข้าราชการในอดีตรายล้อมไปด้วยวัดวาอารามที่สำคัญของฝั่งธนบุรีที่สร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และยังเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวจีนที่ทำมาค้าขายในย่านนี้มาแต่ดั้งเดิมที่ยังทำสวนพลู เกษตรกรรม และค้าขาย ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ดังนั้นจึงพบว่าย่านตลาดพลูมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์จากการเป็นสถานที่อันสำคัญที่มีมาแต่ดั้งเดิมโบราณทั้งยังพบว่าเป็นสถานที่ที่เป็นที่เก็บพระอัฐิของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระอัครมเหสี ที่วัดอินทารามอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีพระรางค์บรรจ้อัฐิพระยาพิชัยดาบหัก และคณบดีข้าราชการชั้นรองลงมาที่มีเชื้อสายจีน ในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง เช่น พระยาสุทัยพรตสุนันท์, พลตรี พระวิภาติภูมิประเทศ, หลวงบุญมานพ พาณิชย์, หลวงสาทร ราชชน ย่านตลาดพลูจึงเป็นตัวแทนโบราณบอกเล่าเหตุการณ์ และเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ในอดีตให้ผู้คนรุ่นหลังได้รับรู้ และเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญหลายช่วงของกรุงธนบุรี รัตนโกสินทร์ตอนต้น จนถึงสมัยรัชกาลที่ 7 ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ดังนั้นย่านตลาดพลูจึงเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชาติอันควรค่าได้รับการอนุรักษ์ไว้อย่างยิ่ง

5.2.2 คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมในพื้นที่ตลาดพลูสะท้อนภาพลักษณ์ของตลาดพลูในยุคเริ่มแรก โดยเกี่ยวข้องกับผู้คน ชุมชนที่ประกอบไปด้วยวัด ศาลเจ้า เรือนพักอาศัยของชาวบ้านตลอดจนกิจกรรมการค้าขายที่มีมานานอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน รูปแบบอาคารยังสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ศิลปะสถาปัตยกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของยุคสมัยที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน อาทิเช่น ตึกแถวค้าขายรูปแบบนีโอคลาสสิก เป็นต้น สามารถให้ข้อมูลหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีให้แก่ผู้สนใจได้ ลักษณะและ

รูปแบบของสถาปัตยกรรมยังแสดงออกถึงคุณค่าด้านความงาม ทั้งคุณลักษณะทางสถาปัตยกรรมโครงสร้าง สัดส่วนสัมพันธ์ความงามที่หาได้ยากในยุคปัจจุบันโดยยังคงการใช้วัสดุดั้งเดิมของท้องถิ่นปรากฏให้เห็นอยู่ เป็นส่วนมาก

5.2.3 คุณค่าด้านศิลปกรรม

นอกจากสถาปัตยกรรมที่ได้รับการออกแบบและก่อสร้างเป็นอย่างดีแล้ว ตัวอาคารได้รับการประดับตกแต่งอย่างสวยงาม ประณีต อาทิเช่น ลวดลายฉลุ ปูนปั้น เป็นต้น ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลจาก ตะวันตกและจีน ซึ่งหายากในปัจจุบัน จึงถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ และลักษณะพิเศษเฉพาะของตลาดพลู

5.2.4 คุณค่าด้านสังคม

มีคุณลักษณะพิเศษคือ มีความผูกพันต่อชุมชนเป็นวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตเป็นที่รู้จัก และยอมรับจากสังคมภายในชุมชน และสังคมภายนอก เป็นปัจจัยทางกายภาพที่เกี่ยวข้องเนื่องในการดำเนินกิจกรรมทาง ธุรกิจและการเติบโตของชุมชน ตลอดจนความสัมพันธ์กับประเพณีวัฒนธรรมการอาศัยของคนจีนที่มีกออยู่ อาศัยร่วมกันพร้อมกับทำมาค้าขายไปด้วยทั้งนี้

กล่าวโดยสรุป ลักษณะทางกายภาพของย่านตลาดพลูมีการกระจายตัวของกลุ่ม สถาปัตยกรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์รวมถึงประเภทอาคารที่มีความแตกต่างกันทั้งอาคารประเภท ศาสนสถาน บ้านเรือน เรือนแถวค้าขายและบริการ จึงจำเป็นต้องแยกการอนุรักษ์ตามลักษณะประเภทอาคารที่ แตกต่างกัน สถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ให้แก่ย่านตลาดพลูคือ ตึกแถวค้าขายรูปแบบอิทธิพลตะวันตก และจีน มีระเบียบราวกันตึกสูง 3 ชั้นทั้งบริเวณริมถนนตลาดพลูทางในและบริเวณริมทางรถไฟเนื่องจาก เป็นอาคารที่หลงเหลือแสดงให้เห็นความเป็นตัวตนที่ชัดเจนของตลาดพลูยุคตลาดบกได้อย่างชัดเจน ควรค่า แก่การอนุรักษ์เนื่องจากยังคงมีอยู่ในปริมาณที่สามารถพบเห็นได้บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของวัฒนธรรมการอยู่ อาศัยแบบจีนที่ออกแบบบ้านใช้เป็นทั้งสถานที่อยู่อาศัยและค้าขายไปพร้อมกัน รองลงมาคืออาคารเรือน แถวไม้ หลังคาปั้นหย่า ซึ่งอยู่ริมคลองบางน้ำชน ต่อกับคลองบางหลวง แสดงให้เห็นถึงย่านพาณิชย์กรรม และพักอาศัย ชุมชนในช่วงที่ยังมีการใช้คลองเป็นเส้นทางค้าขาย แต่อาคารไม้มีอยู่ในย่านเมืองเก่าอื่นๆ เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมอาคารที่มีคุณค่าส่วนใหญ่ที่พบในบริเวณพื้นที่ศึกษามีสภาพค่อนข้างทรุดโทรม คุณค่าทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมของอาคารบางส่วนถูกกลดทอนไป เนื่องจากอายุ การขาดการบำรุงรักษา ขาดการปกป้องคุ้มครอง เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าไปดูแล และให้ ความสำคัญ อาคารทุกหลังมีการใช้วัสดุที่ไม่เข้าพวกกันที่เป็นในรูปแบบเดียวกันทำให้เกิดภาพองค์รวมที่ ดูแลสวยงาม ก่อให้เกิดรูปแบบและลักษณะสถาปัตยกรรมที่ผิดแผกไปจากเดิมและทำให้องค์ประกอบทาง สถาปัตยกรรมถูกทำลาย เช่น การใช้สี วัสดุ รูปแบบของประตู หน้าต่าง และหลังคาแบบใหม่ ทำให้คุณค่า

ความแท้ทางสถาปัตยกรรมลดน้อยลงนอกจากนั้นยังขาดแนวทางและวิธีการในการปรับปรุงอาคารที่ถูกต้องเหมาะสม จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้อาคารเก่าในย่านตลาดพลูมีสภาพปัญหาทางกายภาพโดยทั่วไปคือ

- **ความทรุดโทรม** อาคารบางหลังมีสภาพทรุดโทรมซึ่งเกิดจากการดูแลไม่เหมาะสม การขาดการบำรุงรักษา
- **ความสกปรก** อาคารบางหลังมีสภาพสกปรกอันเนื่องมาจากการขาดการทำความสะอาดรักษา ดูแลให้อยู่ในสภาพปกติ
- **อายุอาคาร** อาคารมีอายุตามกาลเวลาของการใช้งาน จำเป็นที่จะต้องจะต้องได้รับการซ่อมแซมดูแลเป็นอย่างดี
- **การบดบังทัศนียภาพของอาคารจากวัตถุอื่น** อาคารถูกบดบังการมองเห็นจากวัตถุอื่นเช่น ป้ายเสาไฟฟ้า เสาโทรศัพท์ อาคารที่สร้างใหม่โดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์
- **การใช้วัสดุที่ไม่เข้ากัน** อาคารมีการชำรุดทรุดโทรม วัสดุดั้งเดิมในอดีตมีการยาก จำเป็นต้องมีการใช้วัสดุอื่นทดแทน โดยไม่ได้คำนึงถึงความใกล้เคียงกับวัสดุดั้งเดิม

5.3 ภัยคุกคามต่ออาคาร

สถาปัตยกรรมในย่านตลาดพลูนั้นแปรเปลี่ยนไปตามปัจจัยแวดล้อมอันเป็นพลวัตที่มีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่เน้นการทำมาค้าขายของชาวจีนซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการอยู่อาศัยโดยการประกอบสัมมาอาชีพคือการค้าขายและการอยู่อาศัยในอาคารเดียวกัน โดยในยุคแรกที่เป็น ยุคสวนพลู บ้านยังคงสร้างด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นจนมายุคตลาดบกที่เข้ามาพร้อมกับเทคโนโลยีการก่อสร้างสมัยวิวัฒนาการของบ้านเรือนจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นตึกแถวค้าขายมากขึ้นสอดคล้องกับบริบทในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดีตลอดจนการปรับปรุงสภาพการอยู่อาศัยให้เป็นไปตามยุคสมัย สามารถกล่าวได้ว่าเอกลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมย่านตลาดพลู คือตึกแถวที่ทั้งใช้ในการอยู่อาศัย และค้าขายในเวลาเดียวกัน ลักษณะการอยู่อาศัยเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของย่านชุมชนตลาดพลูที่แตกต่างจากตลาดอื่นที่อาคารบ้านเรือนไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหรือยุคสมัย โดยเฉพาะตลาดที่มีชื่อเสียงในต่างจังหวัดที่ถึงแม้จะอยู่คนละจังหวัดแต่ลักษณะทางกายภาพของตลาดจะมีหน้าตาารูปลักษณ์คล้ายคลึงเหมือนกันไปหมดแตกต่างกันในรายละเอียดบ้างเพียงเล็กน้อย

ดังนั้นลักษณะเด่นของย่านตลาดพลูคือ พื้นที่ที่มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องที่ประกอบไปด้วยสถาปัตยกรรมหลากหลายรูปแบบตามแต่ละยุคสมัยสะท้อนประวัติศาสตร์ของพัฒนาการด้านการสร้างชุมชน การตั้งถิ่นฐานที่มีอิทธิพลในระดับเมืองและเป็นย่านที่ประกอบไปด้วยตัวแทนของตลาดค้าขายชาวจีนที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในย่านฝั่งธนบุรี

จากการสำรวจและการทำประเมินพบว่า อาคารส่วนใหญ่อยู่ในสภาพถูกคุกคามจากปัจจัยภายในและภายนอกจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมและชุมชนจากการศึกษาพบว่าอาคารหลายหลังยังมีสภาพความเป็นของแท้ทั้งโครงสร้างและวัสดุเช่น เรือนแถวไม้ แต่อีกหลายหลังแทบจะไม่เห็นสภาพเค้าโครงเดิมของสถาปัตยกรรมอันเนื่องมาจากการถูกคุกคามด้วยรายละเอียดความสมบูรณ์ของสี และวัสดุ พื้นผิวตลอดจนการต่อเติมโครงสร้างที่ไม่คำนึงถึงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และภาพรวมของชุมชน

ถึงกระนั้น อาคารส่วนใหญ่ยังสามารถใช้งานได้มีความเหมาะสมในด้านกิจกรรมใช้สอยอันได้แก่การค้าขาย และอยู่อาศัยไปพร้อมๆ กันอันเป็นลักษณะเด่นของตลาดพลูจนได้รับการขนานนามว่าเยาวราชของฝั่งธนบุรี ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการค้าการขายของคนไทยเชื้อสายจีนที่มาตั้งรกรากอยู่บริเวณย่านชุมชนตลาดพลูนี้

อย่างไรก็ตาม หลายอาคารมีการสร้างทับซ้อนกันต่างยุคต่างสมัยจึงทำให้หลายอาคารถูกบดบังทัศนียภาพ และขาดการคำนึงถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวมจากการประกอบกิจการค้าที่มุ่งเน้นด้านธุรกิจอย่างเดียวขาดการเอาใจใส่ต่อสภาพกายภาพของชุมชน ถึงกระนั้นสถาปัตยกรรมย่านตลาดพลูยังมีองค์ประกอบของความเป็นชุมชนอยู่ครบที่สถาปัตยกรรมมีความหลากหลาย และมีความสัมพันธ์กับโบราณสถาน และอยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมเกิดเป็นย่านการค้าที่อยู่อาศัยประกอบไปด้วย ตลาด วัด ศาลเจ้า ที่อยู่อาศัย ตึกแถวค้าขาย เป็นต้น

ถึงแม้การเกิดเป็นย่านของตลาดพลูจะมีองค์ประกอบที่ครบถ้วน แต่ก็ยังขาดระบบการเข้าถึงการสัญจรที่สะดวก ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อปกป้องรักษาสถาปัตยกรรมที่มีอยู่ยกเว้นกลุ่มโบราณสถานจำพวก ศาลเจ้า และวัดที่ชาวบ้านให้ความสำคัญแก่สถาปัตยกรรมกลุ่มนี้เป็นอย่างยิ่งโดยดูได้จากจำนวนงานประเพณี และพิธีกรรมที่เกิดขึ้นซึ่งมีจำนวนเป็นอันมากในแต่ละปีโดยอาศัยสถานที่เหล่านี้เป็นที่ประกอบกิจกรรม ศาสนพิธีต่างๆ

ในอนาคตภัยคุกคามที่กำลังคืบคลานเข้ามาสู่ย่านตลาดพลูได้แก่ การพัฒนาที่อยู่อาศัยสมัยใหม่ที่เป็นระบบที่มีมากขึ้นที่เข้ามาในทุกทิศทุกทางทั้งจากฝั่งคลองและถนน ระบบคมนาคมรูปแบบใหม่ที่มีทั้งข้อดีข้อเสียต่อชุมชน การขยายตัวและพัฒนาของเมืองซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะก่อให้เกิดความเสียหายระยะยาว ส่งผลกระทบต่อชุมชน และสถาปัตยกรรมได้เป็นอย่างดี

5.4 แนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ตลาดพลู

ในขั้นตอนการปฏิบัติการอนุรักษ์หลังจากทำการศึกษาคุนค่าของอาคารนั้นแล้วต้องมีขั้นตอนการกำหนดแนวคิดการอนุรักษ์ ซึ่งต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มโครงการอนุรักษ์เพราะแนวคิดการอนุรักษ์นี้จะเป็นหลักในการกำหนดแนวทางปฏิบัติการอนุรักษ์ให้กับอาคารเพื่อให้ผลการอนุรักษ์ได้บรรลุผลตรงตามวัตถุประสงค์การอนุรักษ์ที่ให้เก็บรักษาคุณค่าของอาคารเอาไว้ให้ครบถ้วนมากที่สุด ฉะนั้น

จากผลการศึกษาคุณค่าของพัฒนาการรูปแบบสถาปัตยกรรมในบริเวณย่านตลาดพลูในยุคต่างๆสามารถนำมากำหนดแนวคิดการอนุรักษ์อาคารได้ ดังนี้

5.4.1 การรักษาค่าทางด้านประวัติศาสตร์

คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ของสถาปัตยกรรม หรือสถานที่ในย่านตลาดพลู เนื่องจากอาคารบ้านเรือนหลายหลังเป็นของคหบดีเก่าและข้าราชการซึ่งหลายคนเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ของชาติ ในช่วงเวลาที่ต่างกัน การอนุรักษ์จึงควรคำนึงถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมด้วย สถานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญทางประวัติศาสตร์ อาจไม่มีความสำคัญทางสถาปัตยกรรม อีกต่อไป เช่น ตำแหน่งอาคารที่ถูกรื้อไปแล้วในตลาดพลูเดิม ได้สะพานรัชดาภิเษกหรือเคยไฟไหม้ ควรมีป้ายบอกเหตุการณ์ และสถานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญเหล่านั้น ซึ่งกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบของป้ายที่เหมาะสมอยู่แล้ว หรือบ้านเรือนของคหบดีเก่าซึ่งเป็นสถานที่ส่วนบุคคลมีข้อจำกัดในการเข้าชม จึงควรมีการทำหุ่นจำลองอาคาร หรือป้ายแสดงเรื่องราวประวัติศาสตร์สำคัญไว้ในที่สาธารณะ เช่น พิพิธภัณฑ์ชุมชน ต่อไป

5.4.2 แนวคิดการอนุรักษ์แหล่งพาณิชย์กรรมสำคัญของย่าน

แหล่งพาณิชย์กรรมถือเป็นหัวใจของตลาดพลู เพราะมีกิจกรรมการค้าขายตลอดเกือบทั้งกลางวันและกลางคืน จึงไม่เพียงแต่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของย่านเท่านั้น แต่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ของคนในชุมชนด้วยเช่นกัน โดยที่ร้านค้าเก่าแก่สำคัญในตลาดพลูหลายร้านในยุคปัจจุบันนั้น ยังดำเนินกิจการได้ดี ถึงแม้มีวิกฤติการณ์ต่างๆ เพราะมีโครงข่ายการค้าที่เชื่อมโยงกับแหล่งค้าขายที่อื่นๆ ด้วยเช่นกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะโครงข่ายการค้าที่เชื่อมโยงกับธุรกิจไนเวลาราช และขยายไปย่านการค้าใหม่ เช่น วงเวียนใหญ่ เพชรเกษม บางแค จึงมีเครือข่ายทางธุรกิจที่ใหญ่กว่า พื้นที่ย่านตลาดพลู เช่นร้านทองเก่าแก่ ย่งเล้งริมคลองบางหลวง เป็นเครือญาติกับห้างเพชรทองยิ่งเฮง ห้างทองแสงทองสุขที่อยู่ริมถนนเทอดไท และห้างทองแม่ทองสุข ที่วงเวียนใหญ่ มีโรงงานทำทอง หลายแห่งในกรุงเทพ ร้านยาหอมตรา 5 นก กระเรียนมีโรงงานที่ราชบุรี และเป็นร้านเก่าแก่เดิมของร้านยาหอม 5 เจดีย์ที่มีชื่อเสียง ร้านตั้งเจียงฮาด และร้านโล้ว เจียงเชียง มีแหล่งรับทำขนมหลายที่ ในกรุงเทพมหานคร ร้านสุราทองชงกั๊ก ตราเสือโคร่งมีเครือญาติร้านสุราจีนที่หัวลำโพง บะหมี่ตงเล้ง มีตึกแถวที่ปากซอยเทอดไท 22 และสาขาที่ถนนวุฒากาศ และเพชรเกษม สุริยากาแฟที่ตลาดวัดกลาง มีสาขาที่ได้สะพานถนนรัชดาภิเษก และซอยเทอดไท 33

ในสมัยก่อนมีการคมนาคมทางบก ตลาดพลู และฝั่งคลองบางหลวง เคยเป็นแหล่งแปรรูปอาหารให้เยาวราช และส่งเข้าพระนครโดยทางเรือ เช่น โรงสีข้าว การชำแหละเนื้อสัตว์ต่างๆ ตลอดจนขนม และของไหว้เจ้า ปัจจุบันยังมีการเก็บข้าวในพื้นที่ตลาดพลู ถึงแม้ไม่ได้สีแล้วก็ตาม โดยยังมีรถขนของเข้าออกตลอดทั้งวัน ตลาดวัดกลาง และร้านค้าต่างๆ ในซอยเทอดไท 12 ยังเป็นศูนย์กลางขายของส่ง ปลีก สินค้าเกษตรสดใหม่ เปิดไถ่ต้มที่เชือดแล้ว ขนม และกระดาด ของไหว้ต่างๆ สำหรับเทศกาล ของคนจีนอยู่ร้านค้าเหล่านี้จึงเปรียบเสมือนแม่เหล็กดึงดูด ผู้ซื้อ พ่อค้าแม่ค้าจากทั่วฝั่งธนบุรี และกรุงเทพมหานคร

กระจายงานและรายได้ในชุมชน เกิดร้านค้าแผงลอยย่อย ที่ขายของจำเป็นอื่นๆ ในย่าน เช่น แผงลอยตามแนว ถนนตลาดพลูในวัดราชคฤห์ วัดอินทาราม ริมถนนเทอดไท อย่างไรก็ตามจากการสำรวจเจ้าของกิจการ ร้านค้าเหล่านี้หลายแห่ง มีปัญหาดังต่อไปนี้

- ปัญหาการขาดทายาทในการสืบทอดกิจการในรุ่นต่อไป เพราะการค้าที่ต่อเนื่องของย่านตลาดพลูด้วยทำให้ คนรุ่นลูกหลานได้รับการศึกษาที่ดี ประกอบอาชีพเฉพาะทาง ไม่หวนกลับมาค้าขาย โดยเป็นค่านิยมในการศึกษา ว่าการรับราชการหรือมีวิชาชีพ แพทย์ พยาบาล วิศวกร ดีกว่าขายของ ทำให้ขาดการเชื่อมต่อกับคนรุ่นลูก ปัญหานี้ติดอยู่กับร้านที่ต้องใช้ฝีมือ และสูตรเฉพาะ เช่น ทำขนมกุยช่าย อาหาร ขนมไหว้ต่างๆ ช่างทอง ที่จะขาดช่วงใน 10 ข้างหน้า ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่สำหรับร้านที่มีชื่อเสียง เช่น ห้างเพชรทองยิ่งเฮง ไม่มีผู้สืบทอดกิจการ ลูกหลาน ทำธุรกิจสังหาริมทรัพย์ และโรงแรมที่มีรายได้ดี ในขณะที่ลูกหลานช่างทองประจำร้าน เรียนสูงขึ้นไม่มาทำทองต่ออีก ร้านขนมหวานตลาดพลูไม่มีสาขา เจ้าของ ต้นตำรับปัจจุบัน อายุ 80 ปี ไม่มีลูก และหลาน ไม่สนใจสืบทอด ร้านสุราจีนซ่งกั้งมีลูกชายเป็นแพทย์ร้านข้าวหมูแดงสุณี สูตรหมยเขียน มีลูกชายเป็นสถาปนิก ร้านหอยราดหน้า เมื่อนายหุยเสียชีวิต ภรรยาทำต่อ แต่ไม่มีผู้สืบทอด ทั้งที่มีสูตรราดหน้า และต้มยำใส่นมรสเด็ด เมื่ออายุมากขึ้นจึงลำบาก ร้านขนมจันอับตั้งวงวนชะ ลูกหลานมีธุรกิจส่วนตัวไม่มีใครสืบทอด ป้าสมศรี และน้องสาวทำกุยช่ายมากกว่า 30 ปี เป็นสูตรแป้งนิ่มเหนียว ร้านกุยช่าย เป่งล้งทำกุยช่าย สีสชมพูส่งงานพิธีไหว้ต่างๆ ไม่มีผู้สืบทอด ทั้งที่ทำกุยช่ายมานานที่สุด ในย่าน การใส่ไส้ต่างๆ ในแป้งต้องฝึกเช่นกัน กุยช่ายแต่ละเจ้ามีเคล็ดลับ การทำแตกต่างกันไปในรายละเอียด เป็นอาชีพที่ต้องใช้ฝีมือ เจ้าของตำรับหวงวิชา ไว้ให้ลูกหลานเท่านั้น เพราะการสอนงานต้องอดทน ฝึกฝน ถ้าไม่มีการสื่อสารที่ดี ลูกจ้างบางคน ทนไม่ไหวเลิกไป หรือถ้าเรียนจนทำเป็น ต่อมาลาออกไปทำเองที่อื่นอยู่ดี จึงไม่อยากถ่ายทอด

- ปัญหาต้นทุนในการประกอบอาชีพของกิจการรายย่อย นอกจากร้านค้าเก่าแก่แล้ว ยังมีร้านค้าอื่นๆและแผงลอย รายย่อยในตลาดวัดกลาง ตลาดรัชดาภิเษก (ที่ตลาดพลูเดิม ได้สะพานลอย) และริมถนนตลาดพลู ถือเป็นองค์ประกอบ ให้ย่านพาณิชย์กรรมของตลาดพลูมีความคึกคัก เช่นกัน ย่านตลาดพลูในบริเวณลึกเข้ามา ในซอยวัดโพธิ์นิมิตร ตรอกโรงเจ และซอยวัดกันตะ (เทอดไท 19, 21 และ 23) เป็นย่านพักอาศัยที่ค่าเช่าไม่สูงมาก (ไม่เกินพันบาทต่อเดือน) ค่าเช่าพื้นที่ขายของริมถนนตลาดพลูทางในวัดราชคฤห์ วัดกลาง และวัดอินทาราม มีราคาไม่สูง (แผงละ 20 บาทต่อวันในวัดราชคฤห์ แผงละ 700 บาทต่อเดือน ในตลาดรัชดาภิเษก) ซึ่งทำให้ ต้นทุนในการเริ่มต้นทำกิจการค้า รายย่อยไม่สูงมากจึงเป็นเสมือนที่ฟักตัว (incubator) ทางธุรกิจย่านนี้ ซึ่งต่อไปในอนาคต เมื่อที่ดินมีราคาสูงขึ้น เนื่องมาจาก การเข้ามาของสถานีรถไฟฟ้า BTS และ MRT ซึ่งทำให้มีการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ จะมีผลกระทบต่อกิจการรายย่อยในเรื่องความไม่แน่นอนของที่อยู่อาศัยและที่ขายของของชุมชน ในอนาคตอันใกล้

- ปัญหาร้านค้ารายย่อยบางครั้งขาดสภาพคล่องไม่สามารถกู้ยืม เงินในระบบปกติได้ ต้องกู้จากนายทุนนอกระบบซึ่งมีการเก็บดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม ทำให้ร้านค้ารายย่อยล้มเลิกกิจการไปในที่สุด

แนวทางในการอนุรักษ์แหล่งพาณิชย์กรรมของย่าน มีดังนี้

- ส่งเสริมให้มีการประชุมกลุ่มเจ้าของกิจการเก่าแก่ของย่าน และทายาท พุดคุยเพื่อสร้างทัศนคติของคนรุ่นใหม่ในเครือข่ายร้านเก่าแก่ ให้รัก และหวงแหนกิจการของครอบครัว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดประชุมที่เน้นเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) เครือข่ายเจ้าของกิจการเก่าแก่ด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนรับฟังปัญหา ความคิดเห็นในด้านการขาดคนสืบทอดกิจการ เนื่องจากร้านค้าหลายแห่ง ที่ยังมีลูกหลานสืบทอดกิจการ เช่น ร้านสุริยากาแฟ ที่ลานชายสืบทอด กิจการจากลุง และพ่อ โดยทำควบคู่ไปกับการรับทำบัญชี ซึ่งเป็นวิชาชีพ ร้านบะหมี่น่ายก้า และบะหมี่ต่งเล้ง มีลูกหลาน ดูแล ทำลูกขึ้น และเครื่องปรุงต่างๆ และขยายสาขาออกไป ร้านตั้งเจียงฮวดมีลูกหลานช่วยกิจการ ร้านเนื้อเปื่อยตลาดพลู ต. จันทรเพ็ญ ร้านแสบ ร้านหมี่กรอบจีนหลี มีทายาทรุ่นลูกทำอาหารขายต่อ ซึ่งร้านค้าเก่าแก่เหล่านี้ หลายร้านเป็นเครือญาติ หรือเรียนมาในโรงเรียนเดียวกัน เช่น โรงเรียนกมลจรรย์ โรงเรียนวัดร้านคฤห์ จึงควรส่งเสริมให้มีการประชุมร่วมกัน จัดกิจกรรมเยี่ยมผู้ประกอบการย่านตลาดเก่าที่ ประสบความสำเร็จอื่นๆ และสร้างเครือข่ายร้านค้าตลาดพลู และย่านชุมชนเมืองเก่าอื่นๆ ต่อไป

- ผลักดันให้มีการประชุมในการจัดทำผังอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ย่านคลองบางหลวง ซึ่งต้องมีทั้งหน่วยงานรัฐท้องถิ่น สำนักผังเมือง กทม. วัดเจ้าของที่ดิน และชุมชนในพื้นที่เข้าร่วม ระดมความคิดเห็น เพื่อหามาตรการป้องกันการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่ตามแนวรถไฟฟ้าที่คาบเกี่ยว พื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ซึ่งมีโอกาสทำให้วิถีชีวิตและเศรษฐกิจในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจนล่มสลาย ได้เพราะต้นทุนในการประกอบอาชีพ ในด้านสถานที่ประกอบการและที่พักอาศัยราคาสูงขึ้นและเพื่อผู้อยู่อาศัยและทำการค้าในชุมชนตลาดพลูสามารถวางแผนทำธุรกิจของตนได้อย่างมั่นคงต่อไป

- ส่งเสริมการตั้งกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ในชุมชนที่ทำให้ชุมชนรวมกลุ่มระดมทุนเพื่อเริ่ม หรือเสริมสภาพคล่องให้กับกิจการค้าขายรายย่อยได้ โดยไม่ต้องกู้เงินนอกระบบที่เสี่ยงต่อการถูกขูดรีด และเป็น การวางแผนการออมเงิน เพื่อความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาวด้วย

5.4.3 การสร้างฐานข้อมูล และเผยแพร่สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในย่านตลาดพลู

การเขียนแบบสถาปัตยกรรมเพื่อการอนุรักษ์นั้นมีวัตถุประสงค์หลักในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้อ้างอิงในการซ่อมแซมอาคาร โบราณสถาน เมื่อมีการชำรุดเสียหายในอนาคต แต่การเขียนแบบ VERNACULAR Documentation นั้นได้เก็บข้อมูลองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาคารและสิ่งแวดล้อมเสมือนภาพจริง ทำให้คนทั่วไปสามารถเห็นความงามของอาคาร และสามารถนำไปเผยแพร่ได้ โดยอยู่ในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ ดังนี้

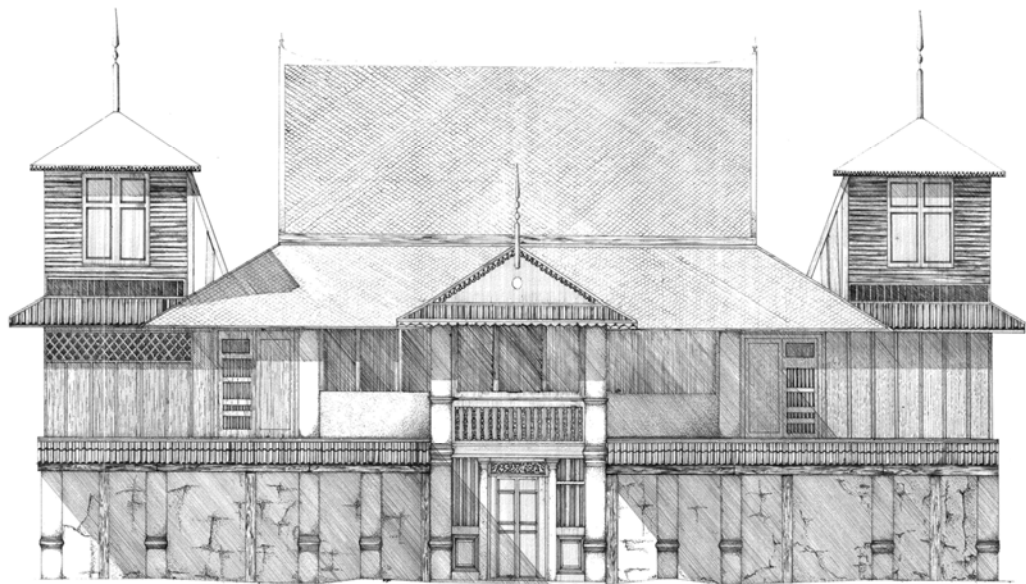
- การจัดทำหนังสือรวบรวมผลงาน VERNADOC อาคารในย่านตลาดพลู เพื่อให้ชุมชน และหน่วยงานราชการท้องถิ่น ได้ใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงสนับสนุนการบริหารจัดการ พื้นที่ประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการดูแลรักษาสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าและการพัฒนาสาธารณูปการให้เหมาะสม ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่น เช่น สำนักงานโยธาและพัฒนาชุมชน เขตธนบุรี สามารถใช้ประโยชน์ จากข้อมูลนี้ได้โดยที่

สำนักงานเขตสามารถแนะนำให้เป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการ หรือเจ้าของ อาคารในการออกแบบ
อาคารใหม่หรือต่อเติมอาคารเก่าในพื้นที่ ให้เหมาะสมกับบริบท ย่านประวัติศาสตร์ คลองบางหลวงด้วย

หนังสือรวบรวมผลงาน VERNADOC

อาคารในย่านตลาดพลู

โครงการย่อยที่ 1 การวิจัยเพื่อศึกษาและสำรวจภูมิทัศน์วัฒนธรรม
ของย่านเมืองเก่าในชุมชนบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าฝั่งธนบุรี:
กรณีศึกษา พื้นที่ตลาดพลู-วัดโพธิ์นิมิต

บันทึก : สถาปนิก, วิศวกร, ภูมิสถาปนิก, อนุรักษ์, วัฒนธรรม, ๑๖๖๖ โดย
นักวิจัย : ใจดี, อดิ, ปรวิทย์, สิริภักดิ์, วีระพงษ์, เมธ, พงษ์, คณะสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ภาพที่ 5.1 หนังสือรวบรวมผลงาน VERNADOC

- การจัดทำแผนที่วัฒนธรรม ฉบับสถานที่สำคัญ อาคารเก่าที่สมควรอนุรักษ์ และเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์ โดยที่เป็นการต่อยอดที่ได้มีการจัดทำ แผนที่วัฒนธรรมกับตัวแทนชุมชนขึ้นในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ซึ่งได้มีการประชุมออกความเห็น เล่าเรื่องในอดีตและจุดเด่นของพื้นที่ โดยที่ทางชุมชนแนะนำ ให้ทำแผนที่วัฒนธรรมรวบรวม ร้านอาหารเด่น และของไหว้ไว้ด้วยกัน และนำเรื่องเล่าในอดีตสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และย่านอาคารประวัติศาสตร์เข้าไปในแผนที่ด้วยกัน โดยใช้ผลงานเขียนแบบ VERNADOC และแผนผังย่านตลาดพลูที่เป็นภาพ 3 มิติ (Isometric) ให้ผู้มาเยือนย่านประวัติศาสตร์สามารถหาดำแหน่งสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าได้สะดวกยิ่งขึ้น

5.4.4 องค์กรชุมชนที่สามารถนำฐานข้อมูลไปทำแผนอนุรักษ์และท่องเที่ยวได้

โดยที่แผนที่วัฒนธรรมและหนังสือรวบรวมผลงาน VERNADOC อาคารในย่านตลาดพลู ที่มีทั้งข้อมูลสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และกิจกรรมพาณิชย์กรรมนั้นสามารถเผยแพร่ต่อไปในชุมชน ผ่านทาง องค์กรสำคัญในชุมชน 2 องค์กรหลัก คือ

5.4.4.1 กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เขตธนบุรี และตลาดพลู นั้นประกอบไปด้วยกลุ่มอาสาสมัครที่มาจากเจ้าของกิจการร้านค้าต่างๆ ในตลาดพลู โดยมีประธานศูนย์ปฏิบัติการ อปพร. เขตธนบุรี คือ คุณพิสิทธิ์ ชุ่มวิจิตร เจ้าของร้านตลาดพลูโฟโต้ และประธานศูนย์ปฏิบัติการ อปพร. ตลาดพลู คือคุณสุมิตร จริยะเอี่ยมอุดม ซึ่ง กลุ่ม อปพร. เขตธนบุรีในปัจจุบัน เป็นเสมือน ตัวแทนชุมชนตลาดพลู เพราะมาจากผู้ประกอบการร้านค้าในย่าน นอกจากนี้ยังเป็น ผู้ประสานงานชุมชนทั้ง 5 (ชุมชนวัดอินทาราม วัดโพธิ์นิมิตร โรงเจ หลังศูนย์จันทร์ฉิมไพลูย์ และซอยวัดกันตะ) โดยรอบพื้นที่ ตลาดพลูเข้าด้วยกันเมื่อมีงานสำคัญภายในพื้นที่ตลาดพลู เช่น งานฉลองวัดอินทาราม วัดราชคฤห์ และงานแห่ประจำปีของศาลเจ้าต่างๆ (ศาลเจ้าพระเพลิง ศาลเจ้ากวนอู โรงเจ ศาลเจ้าตึกดินและศาลเจ้าสูง) ดังนั้น คณะทำงานของ อปพร. ธนบุรีและตลาดพลู จึงมีศักยภาพสูง ในการระดมคนในตลาดพลู เพื่อจัดกิจกรรมใหญ่ต่างๆ แม้กระทั่งช่วยเหลือจัดงาน โดยจัดสถานที่ งานระบบ และเผื่อระวางเหตุร้าย ให้กับรัฐท้องถิ่น เช่น สำนักงานเขตธนบุรี ในงานพิธีสำคัญๆ เช่น งานเฉลิมฉลองวันปฐมนิเทศราชภิเษก สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี งานวันสงกรานต์และงานวันสำคัญทางพุทธศาสนาอื่นๆ

5.4.4.2 มูลนิธิกรุงธนประชานุสรณ์ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สนับสนุนหลักของโรงเรียนกงลี้จันชันและศาลเจ้าตึกดิน เป็นองค์กรที่ประกอบด้วย กลุ่มนักธุรกิจเจ้าของกิจการที่เติบโตมาในย่านตลาดพลู โดยมีประธาน คือ คุณสุพัฒน์ เองสกุล เจ้าของร้านขาย 5 เจริญ และกรรมการ และผู้จัดการโรงเรียน คือ คุณพีระวัฒน์ ภิญญวัฒน์ยากร เจ้าของห้างเพชรทองยิ่งเฮง มีสมาชิกสำคัญ เช่น คุณขวัญ ลีพัฒน์วิทย์ เจ้าของโรงสีวันไถ่ คุณสุ ลุยวิทย์ เจ้าของกิจการโรงงานผลิตกล่องถ้วยรูป และหลอดไฟ LED ตระกูลเตชะบุญเกียรติ กลุ่มกิจการห้างทองย่งเล็ง และแสงทองสุข และซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถระดมทุน เพื่อการสาธารณกุศล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถตั้งโรงเรียนกงลี้จันชันใหม่ได้ในเวลาสั้นเพียง 4 ปี สร้างอาคารใหม่ใกล้ถนนราชพฤกษ์ สาทร และได้ยกอาคารเรียนหลังเดิมที่ตั้งอยู่ในศาลเจ้าตึกดิน ให้แก่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน ในพื้นที่ตลาดพลู ซึ่งอยู่ในระหว่าง การดำเนินงานของเขตธนบุรีและกรุงเทพมหานคร

โดยทั้งข้อมูลแผนที่วัฒนธรรมและรูปภาพ VERNADOC อาคารเก่าในย่านตลาดพลู นั้น ทางกลุ่มศูนย์ ปฏิบัติงาน อปพร. เขตธนบุรี สามารถนำไปใช้ในการวางแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนกับชุมชนได้ต่อไป โดยกลุ่ม อปพร. เขตธนบุรี และตลาดพลูนั้นเป็นแกนนำในการจัดงาน เทศกาลสำคัญของย่านตลาดพลู มานานกว่า 20 ปี ข้อมูลรูปภาพ VERNADOC

และแผนที่วัฒนธรรมสามารถนำไปปรับปรุงต่อยอดให้กับสิ่งอำนวยความสะดวกในงานเทศกาลต่างๆ ได้ เช่น แผ่นพับข้อมูลงาน ไปสเตอร์โฆษณาและของที่ระลึก เพื่อสร้างและผลิตซ้ำรูปแบบศิลปะ และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นให้กับชุมชนได้จดจำ ในส่วนของมูลนิธิกรุงธนประชานุสรณ์ และโรงเรียนกงลี้จันชัน ข้อมูลแผนที่วัฒนธรรม และรูปภาพ VERNADOC สามารถเป็นส่วนประกอบของการศึกษาประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น และการเรียนรู้ งานช่างฝีมือในท้องถิ่นต่อไป

5.4.5 การส่งเสริมการใช้คลองอย่างเป็นระบบเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศในชุมชนเมืองเก่า

เนื่องจากย่านตลาดพลูนั้นเจริญเติบโตมาจากระบบโครงข่ายคลองในตอนใต้เชื่อมเข้ากับคลองบางหลวง โดยเห็นได้ชัดว่ามีคลองย่อยทั้ง 3 เส้น คือ คลองบางสะแก คลองบางน้ำชน และคลองสำหรับในตลาดพลูนั้นติดต่อเครือข่ายคลองตอนใต้ คือ คลองสนามชัย คลองบางขุนเทียนและ คลองบางมด โดยมี คลองด่าน คลองบางหว้า และคลองดาวคะนองเป็นตัวเชื่อม จากการสอบถามผู้ใหญ่คนเก่าแก่ในตลาดพลูพบว่าสมัยก่อนเมื่อ 50-60 ก่อนยังทันเห็น พ่อค้าแม่ค้าขายผลไม้้นำสินค้า เช่น ชมพู่ ฝรั่ง ลิ้นจี่ จากในสวนริมคลองบางหว้า บางขุนเทียน และคลองบางมด มาขายที่ตลาดพลู โดยมาทางคลองบางสะแก และคลองบางน้ำชน โดยที่คลองทั้งสองเชื่อมต่อกับคลองบางมดผ่านคลองบางหว้า คลองดาวคะนอง และคลองด่าน

ในปัจจุบัน คลองบางหว้า คลองบางมด และคลองบางขุนเทียน ยังคงมีแหล่งสวนผลไม้ต่างๆ เช่น ลิ้นจี่ในบริเวณ ริมคลองบางหว้ามาจนถึงคลองบางขุนเทียน ในบางมดยังคงมีส่วนส้ม และสวนกล้วยไม้และแหล่งการเกษตรกรรมชุมชนอีกมาก สมาชิกชุมชนยังคงมีประเพณีการแข่งขันเรือ และต่อเรืออยู่ ซึ่งแสดงถึงการใช้คลองเป็นเส้นทางคมนาคม แต่ไม่สามารถมาถึงคลองบางสะแก และคลองบางน้ำชนได้ เนื่องจากถูกคานคอนกรีตกั้นไว้ทุกระยะ 2-3 เมตร ในปัจจุบัน สภาพของคลองย่อย เช่นคลองบางน้ำชน และคลองสำหรับ จึงกลายเป็นเส้นทางระบายน้ำ ซึ่งมีจุดอุดตันทำให้น้ำเน่าเสีย ระบบนิเวศของน้ำเสียไป การลอกคลองบริเวณนี้ทำได้ลำบาก เนื่องจากมีคอนกรีตกั้นไว้ ซึ่งถ้าคลองบางสะแก บางน้ำชนและคลองสำหรับสามารถกลับมาใช้ เป็นคลองสัญจรได้อีก โดยมีโอกาสสูงที่จะเป็นทางเลือกในการคมนาคมสู่ย่านฝั่งธนบุรีตอนใต้ จากถนนราชพฤกษ์ สาทรและรถไฟฟ้า BTS เชื่อมต่อถนนสายหลัก คือ พระราม 2 และถนนสุขสวัสดิ์ ทำให้ย่านตลาดพลูมีโอกาสในการเป็นศูนย์กลางทางการคมนาคมทางเลือกและเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในย่านฝั่งธนบุรีในอนาคตด้วย

แผนที่ 5.2 โครงข่ายการคมนาคมทางน้ำ และทางบกในย่านตลาดพลู และธนบุรีใต้

5.5 ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.5.1 จัดทำป้ายบอกประวัติความสำคัญของอาคารเก่าแก่ในพื้นที่เพื่อให้ความรู้แก่ผู้มาเยี่ยมชมและสร้างความภูมิใจแก่ชุมชน (สำนักงานวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กทม. และสำนักงานเขตธนบุรี)

5.5.2 ส่งเสริมให้ปรับปรุงและจัดพื้นที่ถนนตลาดพลูทางในเป็นถนนท่องเที่ยวใน ชุมชนเพื่อคนเดิน และขี่จักรยาน ชมอาคารเก่า และจัดเป็นพื้นที่ขายอาหารใน ชุมชนในวัน เสาร์-อาทิตย์ เพื่อส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่สร้างรายได้ ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของอาคารมรดกของชุมชนเอง (ฝ่ายโยธา และฝ่ายพัฒนาสังคม สำนักงานเขตธนบุรี, อปพร. ตลาดพลู และอปพร. เขตธนบุรี)

5.5.3 ส่งเสริมจัดพื้นที่ริมน้ำบริเวณท่าน้ำตลาดพลูซึ่งต่อเนื่องกับถนนตลาดพลูทางใน และส่งเสริมภูมิทัศน์วัฒนธรรมของอาคารเก่าแก่ในย่านตลาดพลู (ฝ่ายโยธาและฝ่ายพัฒนาสังคม สำนักงานเขตธนบุรี, อปพร. ตลาดพลู และอปพร. เขตธนบุรี)

5.5.4 จัดลำดับความสำคัญของอาคารเก่าแก่ในย่านตลาดพลู โดยปัจจัยที่ต้องคำนึงดังนี้

- ความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์
- ความสำคัญในเชิงที่ตั้ง แหล่งท่องเที่ยว
- ความสำคัญในเชิงงานฝีมือและรูปแบบสถาปัตยกรรม
- ความสำคัญในเชิงกิจกรรมเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรม

(ฝ่ายโยธา และฝ่ายพัฒนาสังคม สำนักงานเขตธนบุรี)

5.5.5 จัดการประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของรัฐทั้งเจ้า หน้าที่ท้องถิ่น-การท่องเที่ยว และการอนุรักษ์-เจ้าของของที่ดิน อาคาร และผู้อยู่อาศัย ผู้เช่า เพื่อกำหนดแนวทาง และรูปแบบอนุรักษ์อาคารในย่านตลาดพลู อบรมการอนุรักษ์อาคารเก่า (กองจัดรูป และปรับปรุงฟื้นฟูเมือง สำนักผังเมือง กทม, ฝ่ายพัฒนาสังคม สำนักงานเขตธนบุรี, อปพร. ตลาดพลู และอปพร เขตธนบุรี, ชุมชนวัดอินทาราม, ชุมชนวัดก้นตฬาราราม, ชุมชนโรงเจ, ชุมชนหลังศูนย์จันทร์ฉิมไพบูลย์ และกลุ่มเจ้าของที่ดินในพื้นที่)

รายการอ้างอิง

- กุศล เอี่ยมอรุณ. ฝั่งธนบุรี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สารคดี, 2542.
- เชมชาติ วงศ์ทิมารัตน์. แนวทางการอนุรักษ์คลองและชุมชนริมคลองบางกอกใหญ่.
วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ควิน ลิ้มปี่. การศึกษาตึกแถวในสมัยรัชกาลที่ 5 จากแผนที่กรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2450 เขตสัมพันธวงศ์.
วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ชัยยุทธ ลาเดสนา. โครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของย่านพาณิชย์กรรมเก่าตลาดพลู
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2553.
- ธีมาพร วัชราทิน. การวางผังและออกแบบจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจรในย่านพาณิชย์กรรมชุมชนริมน้ำ:
กรณีศึกษา ย่านตลาดพลู กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- น. ณ ปากน้ำ. แบบแผนบ้านเรือนในสยาม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2548.
- แน่นน้อย ศักดิ์ศรี, ม.ร.ว. บ้านเรือนสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ
(1984), 2534.
- แน่นน้อย ศักดิ์ศรี, ม.ร.ว. มรดกสถาปัตยกรรมกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ, 2537.
- ผุสดี ทิพทัส. บ้านในกรุงรัตนโกสินทร์1: รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ถึงรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2325-พ.ศ. 2394). พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ผุสดี ทิพทัส. บ้านในกรุงรัตนโกสินทร์2: รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2394-พ.ศ.2453). พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ผุสดี ทิพทัส. บ้านในกรุงรัตนโกสินทร์3: รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2543-
2468). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ผุสดี ทิพทัส. บ้านในกรุงรัตนโกสินทร์4: รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงต้นรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (พ.ศ.2468-พ.ศ.2503). พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

พวงร้อย กล่อมเอี้ยง และคณะ. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นวิถีชีวิตย่านตลาดพลูจากคลองบางหลวงถึงคลอง
ด่าน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

ยงธนีสร์ พิมลเสถียร. อาคารที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์บริเวณถนนเจริญกรุงตอนบน.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2552.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรม เสนอ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. กรุงเทพฯ :
สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2549

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว
ทางประวัติศาสตร์ เสนอ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555.

อรศิริ ปาณินท์ และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง ลักษณะอาคารพักอาศัยย่านคลองบางกอกน้อย.
ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

แบบประเมินคุณค่าอาคารบริเวณย่านตลาดพลู

ชื่ออาคาร.....

บ้านเลขที่.....ซอย.....ถนน.....

หมู่ที่.....แขวง.....เขต.....จังหวัด.....

การใช้สอยปัจจุบัน ☐ พักอาศัย ☐ พาณิชยกรรม ☐ แบบผสม ☐ สำนักงาน

☐ อาคารทางศาสนา ☐ อื่นๆ

จำนวนชั้น ☐ 1 ชั้น ☐ 1½ ชั้น ☐ 2 ชั้น ☐ 3 ชั้น ☐ 4 ชั้น

ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน ☐ เอกชน/นิติบุคคล ☐ ที่ราชพัสดุ ☐ กรมการศาสนา ☐ ราชการ

ประเภทที่ดิน ☐ กรรมสิทธิ์ ☐ สิทธิครอบครอง ☐ ที่ดินเพื่อการศาสนา

การใช้งานปัจจุบัน ☐ ไม่ได้ใช้งาน ☐ ใช้งาน ☐ อื่นๆ

ตารางที่ 1 เกณฑ์การพิจารณาเพื่อจัดลำดับคุณค่าประวัติศาสตร์ของอาคาร

เกณฑ์การพิจารณา		1	2	3	4	5	
คุณค่าด้านประวัติศาสตร์	ประวัติศาสตร์						เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์/กิจกรรม/บุคคล/ชุมชนที่มีความสำคัญ
	ประวัติศาสตร์ศิลปะสถาปัตยกรรม						รูปแบบของอาคารแสดงถึงสถาปัตยกรรมเฉพาะของยุคที่สร้างอาคาร
	ประวัติการก่อสร้างและบูรณะ						การก่อสร้างหรือบูรณะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่มีความสำคัญ
	ความเป็นหลักฐานทางโบราณคดี						ความสำคัญทางโบราณคดี
	อายุ						แบ่งตามช่วงเวลา ยุคสมัย
คุณค่าด้านสุนทรียภาพ	รูปแบบสถาปัตยกรรม						รูปแบบอาคารหรือโครงสร้างที่สวยงาม
	รูปแบบศิลปกรรม						ความสวยงามของลวดลายตกแต่งอาคาร
	ความหายาก						ความหายากของอาคารแบบเดียวกันในกรุงเทพฯ
	ความประณีตในงาน						ลายละเอียดของลวดลายตกแต่งอาคาร
	วัสดุดั้งเดิม						การคงอยู่ของวัสดุในอดีต

เกณฑ์การพิจารณา		1	2	3	4	5	
คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษา	ตัวอย่างในการศึกษา						การใช้เป็นกรณีศึกษาในการออกแบบอาคาร
	การสื่อความหมายให้เข้าใจ						ความเหมาะสมระหว่างตัวอาคารกับกิจกรรมที่สอดคล้องกัน
	การเป็นตัวแทน						แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่
	การคงรูปแบบเดิม						การคงอยู่ของรูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิม
	ฝีมือช่าง						การแสดงถึงคุณภาพฝีมือช่างก่อสร้าง
คุณค่าทางสังคมเศรษฐกิจ	ความผูกพันต่อท้องถิ่น						อาคารที่ท้องถิ่นใช้ทำกิจกรรมหรือใช้ในชีวิตประจำวัน
	ความเป็นที่ยอมรับ						อาคารเป็นที่รู้จักและยอมรับจากชุมชน
	ความมีชื่อเสียง						อาคารที่เป็นที่รู้จักสู่ภายนอก
	ความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม						มีความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ/สังคม
	ความเกี่ยวพันทางประเพณี/วัฒนธรรม						มีความเกี่ยวพันกับประเพณี/วัฒนธรรมท้องถิ่น
คุณค่าด้านโครงสร้าง/วัสดุ	ความสมบูรณ์และสวยงาม						โครงสร้างมีความสมบูรณ์และสวยงาม
	เทคโนโลยีการก่อสร้างเหมาะสม						ความเหมาะสมของโครงสร้างและวัสดุที่ใช้ในอดีต
	โครงสร้างพัฒนาตามยุคสมัย						โครงสร้างและวัสดุมีพัฒนาการตามยุคสมัย
	วัสดุท้องถิ่น						มีการประยุกต์ใช้วัสดุท้องถิ่นในการออกแบบโครงสร้าง
	การออกแบบรูปแบบ ลายละเอียด						มีลายละเอียดสวยงามเหมาะสมกับยุคสมัย
คุณค่าด้านเอกลักษณ์ของยุคสมัย	พบเห็นได้ทั่วไป						สามารถพบเห็นอาคารแบบเดียวกันในกรุงเทพฯ
	ตัวแทนของยุคสมัยหนึ่ง						อาคารสะท้อนภาพในยุคสมัยนั้น
	เอกลักษณ์เฉพาะแห่ง						อาคารมีลักษณะเฉพาะแห่งหาดูได้ยาก
	ตัวแทนหาได้ยากของยุคสมัย						
	พบเห็นได้เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย						พบอาคารรูปแบบนี้ได้เฉพาะย่านตลาดพลู
คุณค่าองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	แสดงอัตลักษณ์ย่านตลาดพลู						อาคารสามารถแสดงเอกลักษณ์ของตลาดพลู
	องค์ประกอบที่จดจำง่าย						อาคารมีองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมง่ายในการจดจำ
	พลวัตการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม						เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม
	วิถีชีวิตกลุ่มชนชาติพันธุ์						สะท้อนการอยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์
	วัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐาน						วัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐานเป็นเอกลักษณ์

ตารางที่ 2 เกณฑ์การพิจารณาภัยคุกคามที่มีต่อย่านตลาดพลู

เกณฑ์การพิจารณา		1	2	3	4	5	
สภาพทางกายภาพในปัจจุบัน	ความสมบูรณ์ของโครงสร้าง						การประเมินความเป็นของแท้
	ความสมบูรณ์ขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม						ความสมบูรณ์ขององค์ประกอบสถาปัตยกรรมหลงเหลืออยู่มาก
	ความสมบูรณ์ของพื้นผิว สีของวัสดุ						ความสมบูรณ์ของรายละเอียดพื้นผิว สีของวัสดุ
	การประกอบกิจกรรมที่เหมาะสม						ใช้อาคารเหมาะสมต่อการดำเนินกิจกรรม
	คุณภาพสิ่งแวดล้อม						อาคารคำนึงต่อผลกระทบของคุณภาพสิ่งแวดล้อม
	การมองเห็น						สามารถรับรู้จดจำอาคารได้จากการมองเห็น
	ความสัมพันธ์กับโบราณสถานใกล้เคียง						มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโบราณสถานในพื้นที่
	ระบบการสัญจร – การเข้าถึง						การเข้าถึง – การสัญจรที่สะดวก
	ภัยคุกคามจากระบบคมนาคม						รถไฟฟ้า อื่นๆ
	ภัยคุกคามจากการพัฒนาที่อยู่อาศัย						การขยายตัวของการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ไม่เป็นระเบียบ
	การมีส่วนร่วมของชุมชน						ชุมชนตระหนักถึงภัยคุกคาม
	การมีส่วนร่วมและอนุรักษ์ชุมชน						ชุมชนตระหนักถึงการอนุรักษ์
	การตัดถนน/สร้างสะพาน						การขยายตัวและพัฒนาของเมือง
	ความไม่เป็นระเบียบของสภาพแวดล้อม						สภาพแวดล้อมมีผลกระทบต่อชุมชน/อาคาร
	ความไม่เป็นระเบียบของทางเท้า						ทางเท้าที่ไร้ระเบียบ